

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

Географічний факультет
Кафедра економічної географії та екологічного менеджменту

**ВИПУСКНИКИ-МЕНЕДЖЕРИ ГЕОГРАФІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЮРІЯ
ФЕДЬКОВИЧА (2000-2023 Р.Р.) ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

здобувачка 2 курсу, 614 групи
спеціальності 073 – Менеджмент
ОПП «Менеджмент туристичної
індустрії»

Хникіна Марина Володимирівна

Керівник: д.геогр.н., проф.

Руденко Валерій Петрович

До захисту допущено:

протокол засідання кафедри

протокол №5 від « 5 » грудня 2023р.

Зав. кафедрою _____ проф. Руденко В.П.

Чернівці – 2023

АНОТАЦІЯ

Здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня 2-го курсу Хникіна М.В. «Випускники-менеджери географічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (2000-2023 р.р.) денної форми навчання». 073 «Менеджмент», Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2023.

Проаналізовано етапи становлення та розвитку колективу здобувачів вищої освіти за менеджерськими спеціальностями («Менеджмент природоохоронної діяльності», «Менеджмент організацій», «Менеджмент») та спеціалізаціями і освітньо-професійними програмами («Менеджмент туристичної індустрії», «Менеджмент готельного, курортного і туристичного сервісу») географічного факультету ЧНУ ім. Ю.Федьковича по денній формі навчання за 2000-2023 роки. Узагальнені основні результати та проблеми у професійній діяльності випускників-менеджерів географічного факультету ЧНУ ім. Ю.Федьковича.

Ключові слова: випускники-менеджери географічного факультету ЧНУ ім. Ю.Федьковича, денна форма навчання, 2000-2023 роки.

ABSTRACT

Applicant for higher education of the second (masters) level of the 2nd year Maryna Khnykina. "Graduates-managers of the Faculty of Geography of the Chernivtsi National University named after Yury Fedkovich (2000-2023) full-time education". 073 "Management", Chernivtsi National University named after Yuri Fedkovich, Chernivtsi, 2023.

The stage of formation and development of the collective of higher education graduates in management specialties ("Management of environmental protection

activities", "Organization management", "Management") and specializations and educational and professional programs ("Management of the tourism industry", "Management of hotel, resort and tourist service") was analyzed of the Faculty of Geography of Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovich on full-time education for the years 2000-2023. Generalized the main results and problems in the professional activity of graduates-managers of the Faculty of Geography of Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovich.

Keywords: graduates-managers, Faculty of Geography, Chernivtsi Yuriy Fedkovych National University.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів
мають посилання на відповідне джерело.

_____ М.В. Хникіна

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	6
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	9
Висновки до розділу 1.....	14
РОЗДІЛ 2. СТАНОВЛЕННЯ, ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КОЛЕКТИВУ ЗДОБУВАЧІВ-МЕНЕДЖЕРІВ НА ГЕОГРАФІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА (ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ).....	15
2.1. Спеціальність 073 «Менеджмент» на географічному факультеті ЧНУ ім. Ю.Федьковича. Порівняльна характеристика конкурентноспроможності ЧНУ та інших університетів України.....	15
2.2. Аналіз етапів формування та розвитку здобувачів-менеджерів географічного факультету ЧНУ ім. Юрія Федьковича.....	20
2.3. Аналіз динаміки випуску менеджерів географічного факультету ЧНУ ім. Ю.Федьковича.....	35
Висновки до розділу 2.....	40
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗДОБУТКІВ ТА ПРОБЛЕМ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИПУСКНИКІВ-МЕНЕДЖЕРІВ ГЕОГРАФІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЧНУ ІМ. Ю.ФЕДЬКОВИЧА (ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ).41	
3.1. Основні результати опитування випускників. Проблематика у підготовці фахівців-менеджерів.....	42

3.2. Основні досягнення та здобутки професійної діяльності випускників-менеджерів.....	56
Висновки до розділу 3.....	63
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ.....	71

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЧНУ – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ДФН – денна форма навчання

ВСТУП

Актуальність. Безумовно, кінцевим результатом складного та плідного процесу підготовки висококваліфікованих фахівців у закладах вищої освіти України є його випускники. Даний процес триває від 4 і більше років та потребує значних затрат часу, сил, як зі сторони викладачів, так і зі сторони студентів, а також їх науково-освітньої співпраці, що в результаті збагачує робочий сектор України молодими та енергійними спеціалістами, з новими ідеями та свіжим поглядом на покращення економіки. Особливо, це актуально в наш час невизначеності, запобігання відтоку молодих умів.

Тому, нами було проаналізовано весь етап становлення колективу менеджерів на географічному факультеті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, починаючи з першого вступу на бакалаврат у 1996 році та закінчуючи останнім випуском бакалаврів 2023 року. Також, були опитані 60 випускників-менеджерів різних років, проаналізовано їхні відповіді та на їх основі визначено проблематику підготовки майбутніх фахівців і запропоновано шляхи покращення навчального процесу на географічному факультеті.

Об'єктом дослідження є колектив менеджерів-випускників географічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Предмет дослідження – база даних випускників географічного факультету за спеціальностями «Менеджмент природоохоронної діяльності», «Менеджмент організацій», «Менеджмент» та спеціалізаціями і освітньо-професійними програмами «Менеджмент туристичної індустрії», «Менеджмент готельного, курортного і туристичного сервісу» в період з 2000-2023 роки та їх етапи становлення.

Метою кваліфікаційної роботи є кількісний аналіз підготовки здобувачів вищої освіти – випускників-менеджерів географічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича впродовж 2000-2023 років по денній формі навчання, узагальнення їх основних здобутків та проблем у професійній діяльності у сфері управління організаціями та їх підрозділами.

Завдання кваліфікаційної роботи:

1. Визначити сучасні виклики, що постають перед майбутніми менеджерами та окреслити перспективи професії.
2. Визначити основні етапи формування та розвитку колективу менеджерів на основі бази даних про випускників спеціальності 073 «Менеджмент» денної форми навчання на географічному факультеті, та провести їх кількісний аналіз.
3. За допомогою анкетування провести дослідження основних здобутків та проблем професійної діяльності випускників-менеджерів.

У кваліфікаційній роботі були використані теоретичні методи дослідження (аналіз та узагальнення), методи збору емпіричної інформації (анкетування), а основу дослідження складають офіційні матеріали Архіву та Відділу кадрів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, що були опрацьовані за допомогою економіко-статистичного, графічного та історико-географічного методів.

РОЗДІЛ 1. МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасні вимоги до підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності "Менеджмент"

Зростаюча роль нових технологій, таких як великі бази даних, Глобальна мережа Інтернет, штучний інтелект та мобільні інновації мають важливе значення для розвитку сталого розвитку професії менеджера. Тим не менш, ці технології можуть спричинити нові виклики на ринку праці.

Ще навіть до початку пандемії COVID-19, неодноразово відзначались зміни у сучасних професіях: вони стали складнішими, багатокomплексними та більш непередбачуваними. Більшість сучасних наукових робіт, що присвячуються дослідженню кар'єр, підкреслюють їх мінливість. Тому збільшується важливість регулювання та стабілізації пропозиції та попиту на сучасних ринках праці.

Так, викладачкою Щецинського університету (Польща) Ольгою Філіпчук (Olga Piłirczuk) було проведено дослідження найбільш актуальних та найбільш необхідних навичок сучасного менеджера. Було оброблено близько трьох тисяч оголошень про найм робочої сили в Польщі на сайті "Indeed" за ключовими словами: "менеджер бізнес-процесу", "керівник бізнес-процесу" одночасно зі "штучний інтелект", "великі дані", "розумний", "англійська" тощо. В результаті, було проаналізовано 271 вакансію. Авторка виокремила наступні навички менеджера: управління людськими ресурсами, вміння вибудувати робочі стосунки, управління проєктами, управління якістю роботи, управління якістю поставок, вміння працювати з великими базами даних, вміння швидко реагувати на зовнішні зміни, управління контрактами, вміння працювати із зацікавленими

сторонами (стейкхолдерами), хист до ризику, якість знань, цінності, талант та потенціал [28].

Найбільш запитуваними навичками серед польських роботодавців були визначені проєктний менеджмент (58%) та вміння швидко пристосовуватись (32%) (рис. 1.1)

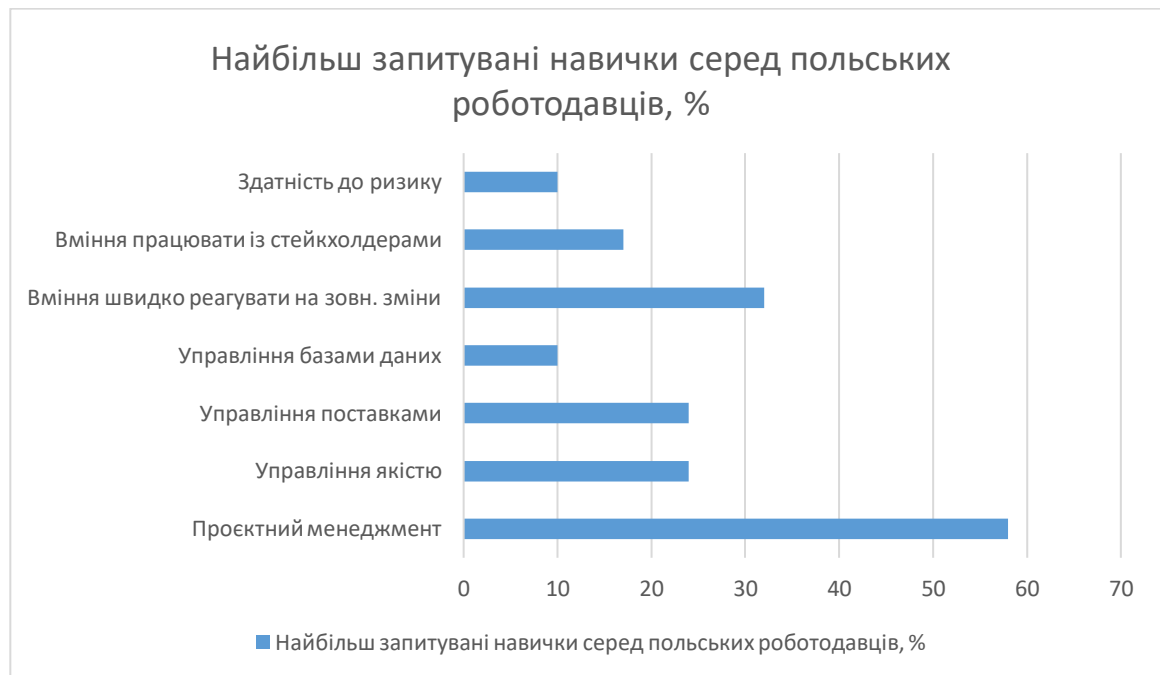

Рис. 1.1. Найбільш запитувані навички серед польських роботодавців, складено на основі [28], %

Новітні виклики до майбутніх фахівців-менеджерів та перспективність професії

Озираючись назад до розвитку професії управління об'єктами, можна послатися на дослідження Кінкейда 1994 року [26]. Майже 20 років тому він заявив, що інтеграція управління об'єктами як ефективною функцією для організації може бути досягнута шляхом визнання трьох ключових характеристик. По-перше, управління об'єктами – це допоміжна роль в організації або служба підтримки організації. По-друге, управління об'єктами має стратегічно, тактично

та оперативно пов'язуватись з іншими допоміжними видами діяльності та основною діяльністю для забезпечення цінностей організації. По-третє, в рамках управління об'єктами менеджери повинні мати ґрунтовні знання про об'єкти та управління, щоб виконувати свою інтегровану роль підтримки.

Перед менеджером постають короткострокові, середньострокові та довгострокові виклики [25].

Загалом, короткострокові виклики та розвиток професії природно пояснюються наявними сильними сторонами: менеджмент завжди спрямований підтримку основного бізнесу, незалежно від того, наскільки різним є його застосування та практика в різних секторах галузі. Однак усі визначені короткострокові виклики пов'язані з переосмисленням стандартизованому управлінню об'єктами, приділяючи більшу увагу управлінню досвідом, соціальній стійкості та добробуту, спільному навчанню та розумінню системних змін. Крім того, зацікавлені сторони та екосистема відіграють більш важливу роль, ніж раніше. Зазначено незмінний принцип управління об'єктами: «Узгодження менеджменту з бізнес-стратегією, цілями та планами організації, щоб забезпечити робоче місце, яке підтримує основний бізнес, гарантує добробут користувачів і підвищує продуктивність».

Середньострокові виклики вказують на структурні зміни, які важливо трансформувати до нових практичних знань і протоколів управління об'єктами. Структури робочих місць, міст, нерухомості та ланцюжків доданої вартості є елементарними змінами в суспільстві, які впливають на управління об'єктами в майбутньому.

Слід цінувати результативність та вдосконалювати знання з менеджменту з часом, щоб їх можна було використати для подальшого зростання та розвитку підприємництва. Слід бути обережним, щоб не відволікатися на «яскраві

блискучі об'єкти» та тенденції дня, і будувати основи досконалості в практиках діяльності менеджера. Потрібно враховувати довгострокові проблеми, пов'язані з цифровою та фізичною реальністю та їх проблематикою: керівники об'єктів підприємництва повинні позиціонувати себе як зв'язкову ланку між фізичним і цифровим світами.

Менеджмент, без сумніву, спеціальність, що прискорено розвивається останніми роками, а якість цієї професії визначається значною кількістю всесторонньо обізнаних та освічених фахівців. Проте, однією з проблем, що виникають в наших реаліях, є те, що зараз кожен хотів би назвати себе менеджером. Наприклад, працівники, що розкладають товар, оператори колл-центрів, продавці різних товарів - часто роботодавці формулюють вищевказані посади із зазначенням слова "менеджер" (менеджер торговельного залу, менеджер з продажів, або менеджер по роботі з клієнтами), хоча це не регульована державою професія. Менеджер у сучасних реаліях - спеціаліст, наділений певними професійними навичками та управлінськими повноваженнями, що займається переважно організаторською діяльністю, а не фізичною роботою, а тому існують єдині спеціальні методи та сертифікація, які використовуються для визнання професійної компетентності, розроблені державним сектором.

Слід зауважити, що недостатньо просто мати умовні елементи управління, щоб поставити галочки в корпоративному плані. Швидше, потрібна структура, яка активно підтримує менеджерів, щоб керувати своєю професійною сферою, розуміти та керувати перетинами з іншими сферами підвласного бізнесу. Деякі з важливих елементів такої структури, на нашу думку, а також за твердженнями Лінель Бріггс [22] включають:

- складне визначення масштабів, планування та хронометраж (включаючи ділове обґрунтування, встановлення основних етапів тощо);

- встановлення відповідних етапів, критеріїв успіху та заходів для забезпечення якості;
- правильна та завчасна оцінка ризиків і стратегії поводження з ними;
- управління зацікавленими сторонами та комунікаційна стратегія;
- забезпечення наявності всіх ресурсів (людських і фінансових);
- постійний моніторинг, щоб переконатися, що програма продовжує досягати своїх цілей;
- ми також повинні включити в управління нашими програмами;
- розгляд того, чи має програма запланований ефект, і, якщо ні, вживайте коригувальні дії (наприклад, запропонуйте зміни в політиці чи вказівках);
- процеси консультування міністра щодо прогресу, розвитку та результатів;
- заходи для досягнення ефективності або покращення адміністрування наших програм,
- процеси аудиту та оцінки, включаючи надійні інформаційні системи управління, щоб оцінити, як результати програми та проекту формуються по відношенню до цілей програми;
- враховуючи тенденцію все більше працювати через інших для надання державних послуг, слід також покращити партнерські відносини, ефективну розробку контрактів і управління процесами закупівель;
- варто впоратися з новими проблемами управління та підзвітності; щоб знайти ефективні способи поєднання вертикальної та горизонтальної лінії підзвітності та зрозуміти, що в кінцевому підсумку підзвітність за виконання програми та результати все ще залишається з нами.

Слід зазначити, що розвиток концепції менеджменту полягає в тому, що

[22]:

- управління прагне забезпечити узгодженість у контексті (постійно зростаючої) складності; управління є динамічним та інтегрованим

процесом, який спонукає до змін для досягнення цілей організації чи підприємства;

- управління організацією чи підприємством забезпечує розуміння ролей працівників та установ так, що обов'язки та підзвітність також є чіткими;
- менеджмент часто вимагає відповідальності та підзвітності, не зважаючи на зонішні труднощі;
- менеджмент допомагає виявити та вирішити протиріччя між різними аспектами підприємницької діяльності, в тому числі шляхом узгодження бізнес-цілей з організаційною культурою;
- менеджмент вимагає різноманітного набору можливостей і навичок та активного їх залучення й використання для зміни внутрішньокорпоративних практик з метою підвищення продуктивності та прибутковості підприємства;
- ефективне управління підприємством позитивно вплине на довіру до уряду, залучення громадян і хороші результати для працівників та власників.

Висновки до розділу 1

Ми всі рухаємося майже в одному напрямку, прагнучи досягти кращого узгодження нашої організаційної культури та бізнес-цілей, щоб досягти кращих результатів для громад, які ми обслуговуємо. Мова, яку ми використовуємо для опису того, що ми робимо, певною мірою буде відрізнятися в різних агенціях, і більше в різних юрисдикціях і секторах. Однак основним повідомленням залишається те, що ми повинні краще впроваджувати і що ми можемо зробити це краще.

РОЗДІЛ 2

СТАНОВЛЕННЯ, ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КОЛЕКТИВУ ЗДОБУВАЧІВ-МЕНЕДЖЕРІВ НА ГЕОГРАФІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА (ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ)

2.1. Спеціальність 073 «Менеджмент» на географічному факультеті ЧНУ ім. Ю.Федьковича. Порівняльна характеристика конкурентноспроможності ЧНУ та інших університетів України

Чернівецький національний університет був заснований 4 жовтня 1875 року та тоді мав назву «Цісарсько-королівський Франца Йосифа університет». Університет є досить популярним в Україні та за її межами, має багату історію та за 148 років свого існування випустив сотні відмінних фахівців.

На рис. 2.1.1 зображено області з найбільшою кількістю запитів за темою «Чернівецький національний університет» у пошуковій системі Google з 1 січня 2004 року і до сьогодні [18]. Можна побачити, що жителі Чернівецької області складають абсолютну більшість серед пошукових запитів, що стосуються ЧНУ. Далі розташувались мешканці Івано-Франківської, Хмельницької та Тернопільської областей, що пояснюється тим, що абітурієнти розглядають зазвичай найближчі до свого місця проживання університети для вступу, а для вищевказаних областей відстань є невеликою, а сам Чернівецький університет є одним з найбільш популярних та конкурентноспроможних в Україні. Звісно, запити, що стосуються нашого університету здійснюються по всій Україні, проте їхня частка є не значною.

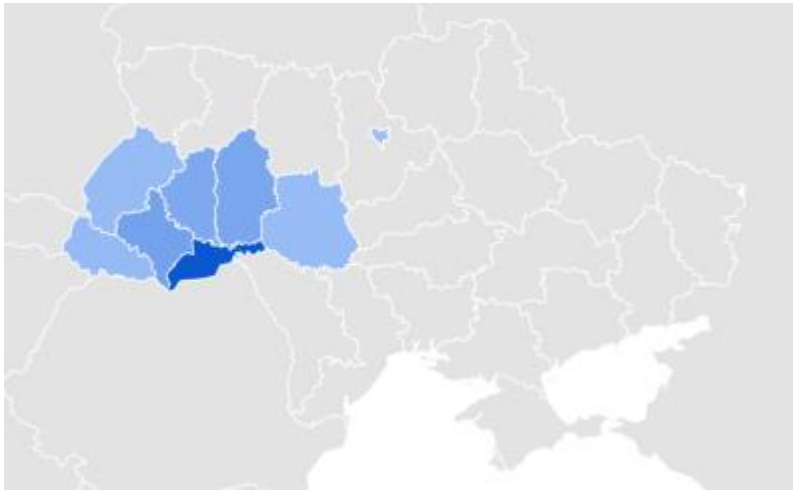

Рис. 2.1.1 Запит «Чернівецький національний університет» у Google в Україні, [18]

Також, слід розглянути ситуацію в світі. Можна побачити, що запит «Чернівецький національний університет» здійснюється і в таких країнах, як Сполучені Штати Америки, Канади, Індії, низки близьких за розположенням держав – Молдова, Румунія, Польща, Чехія, Німеччина, Франція, Італія, Британія, Болгарія, Туреччина та Росія.

Рис. 2.1.2 Запит «Чернівецький національний університет» у Google у світі, [18]

Вже можна сказати, що Чернівецький національний університет набуває розголосу та стає предметом цікавості не лише молодих абітурієнтів Чернівецької області та України, а й в світі.

Аналізуючи конкурентноспроможність спеціальності «Менеджмент» на географічному факультеті ЧНУ порівняно з іншими Вищими учбовими закладами, слід звернути увагу на консолідований рейтинг університетів України 2023, де Чернівецький національний університет посідає шосте місце [12].

Варто сказати, спеціалізація «Менеджмент туристичної індустрії», що поєднує в собі поглиблені знання з управління організаціями, персоналом та використання усіх доступних ресурсів з метою найбільшої ефективності за менших затрат, а також освіченість в сфері туризму, розвитку та просування туристичних послуг є досить унікальною. Інші факультети надають можливість студентам навчатись на різних спеціальностях та спеціалізаціях, проте, як правильно вони обмежені вузьким колом або економічних наук, пов'язаних із наданням знань пов'язаних із управлінською діяльністю, або переважають дисципліни, що дають поглиблені знання туристичних напрямків, особливостей туристичного бізнесу тощо.

Тим не менш, ЧНУ ім. Ю.Федьковича зберігає свою інклюзивність, даючи змогу абітурієнтам також навчатись як на економічних спеціалізаціях спеціальності 073 «Менеджмент», тобто на економічному факультеті, так на спеціальності 242 Туризм і рекреація (географічний факультет), так і поєднавши знання економіки та туристичної сфери, обравши спеціалізацію «Менеджмент туристичної індустрії».

Для узагальненого порівняльного аналізу нами було обрано 5 Вищих учбових закладів, що запитуються частіше всього у пошуковій системі Google за останній рік: Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

Львівський національний університет імені Івана Франка, Національний університет "Львівська Політехніка", Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника та Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

Таблиця 2.1.1

Порівняльна характеристика обраних ВУЗів (складено на основі [2], [3], [4], [5], [6], [11])

Університет	Рік заснування	Форма власності	Рівень акредитації	Місце у консолідованому рейтингу	Вартість навчання на спеціальності 073 «Менеджмент» за перший курс бакалавра (грн)
1	2	3	4	5	6
Київський національний університет імені Тараса Шевченка	1834	Державна	IV	1	50 000
Львівський національний університет імені Івана Франка	1661	Державна	IV	2	30180

Продовж. табл. 2.1.1

Національний університет "Львівська Політехніка"	1844	Державна	IV	3-4	30200
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	1940	Державна	IV	7	30680
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	1875	Державна	IV	6	33800

Як бачимо, вихідні дані кожного з обраних університетів є досить аналогічними: державна форма організації та четвертий рівень акредитації, що теє є підтвердженням високого рівня статусу та науковості. Тим не менш, досить важливо проаналізувати фінансовий фактор, що для майбутніх абітурієнтів часто може стати вирішальним. Як бачимо, на перший погляд, різниця в оплаті за навчання не є разюче великою. Найбільшу оплату потрібно буде внести, навчаючись в столичному університеті, який за консолідованим рейтингом був признаний найкращим університетом 2023 року в Україні, тому лише студенти, готові сплатити пів сотні тисяч гривень за рік матимуть змогу навчатись тут (мова йде лише про контрактну форму навчання).

Що стосується наступних чотирьох ВУЗів, друге місце з найвищим розміром оплати спеціальності 073 «Менеджмент» належить ЧНУ і тут, у молодих абітурієнтів, постає питання де слід навчатись. Майбутні студенти, що

проживають далеко відносно всіх чотирьох університетів, можуть прийти до думки, що за різницю в оплаті за навчання, можна буде оплачувати гуртожиток на півроку, а проживати у культурній столиці України. Вартість навчання для абітурієнтів та їх батьків, безумовно, відіграє важливу роль у виборі закладу вищої освіти, в якому вони будуть навчатись.

Тому, нашому університетові слід брати до уваги механізми залучення нових студентів, поширювати інформацію та популяризувати актуальність унікальної спеціалізації «Менеджмент туристичної індустрії» на географічному факультеті

2.2. Аналіз етапів формування та розвитку здобувачів-менеджерів географічного факультету ЧНУ ім. Юрія Федьковича

1 вересня 1996 року плідна творча та наукова співпраця розпочалась між викладачами та студентами, що лише вступили на нову спеціальність «Менеджмент» на географічному факультеті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича за спеціалізацією «Менеджмент природоохоронної організації». Управлінню природоохоронної освіти та науки на буковинській землі почали навчатися 32 першокурсника.

З моменту зарахування першої групи менеджерів на географічному факультеті пройшло вже 27 років. Відбулося 24 випуски бакалаврів, 17 випусків спеціалістів та 20 випусків магістрів денної форми навчання.

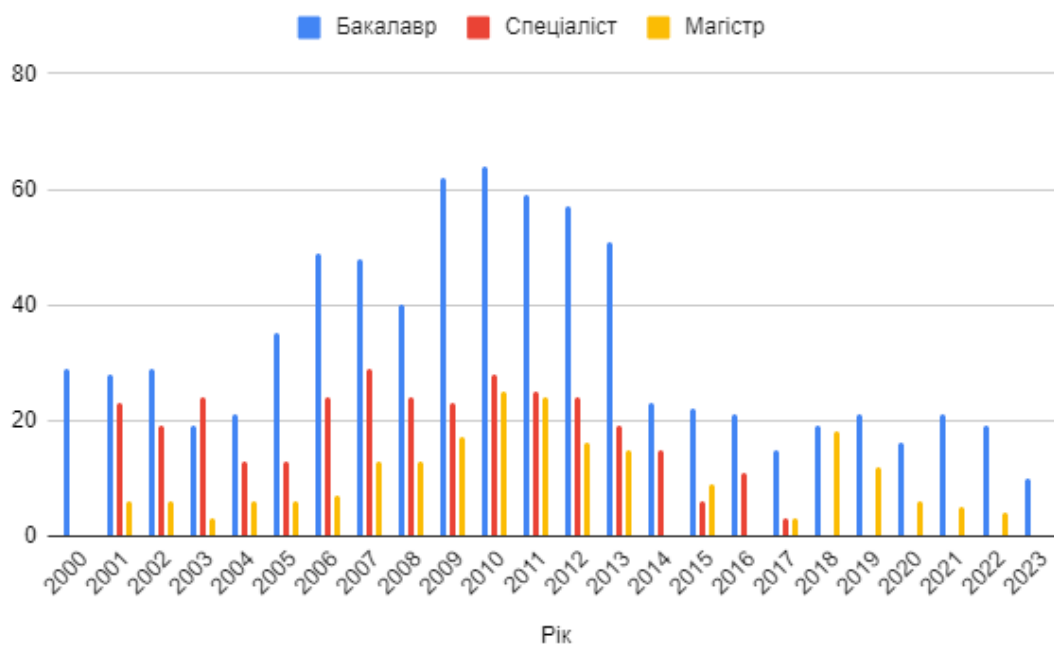

Рис. 2.2.1 Випускники-менеджери географічного факультету ЧНУ ім. Ю.Федьковича 2000-2023 р.р. (денна форма навчання) складено автором на основі [1]

За вказаний період загалом підготовлено на географічному факультеті ЧНУ ім. Ю. Федьковича 778 бакалаврів, що становить 59,2% від загальної кількості випускників денної форми навчання, 323 спеціаліста (24,6%), 214 магістрів-менеджерів (16,2%) (табл. 2.2.1).

Табл. 2.2.1

Випускники – менеджери географічного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича 2000–2021 років (денна форма навчання), кількість осіб.

<i>Рік</i>	<i>Рівні вищої освіти</i>			<i>Всього</i>
	<i>Бакалавр</i>	<i>Спеціаліст</i>	<i>Магістр</i>	
1	2	3	4	5
2000	29	-	-	29
2001	28	23	6	57

Продовж. табл. 2.2.1

2002	29	19	6	54
2003	19	24	3	46
2004	21	13	6	40
2005	35	13	6	54
2006	49	24	7	80
2007	48	29	13	90
2008	40	24	13	77
2009	62	23	17	102
2010	64	28	25	117
2011	59	25	24	108
2012	57	24	16	97
2013	51	19	15	85
2014	23	15	-	38
2015	22	6	9	37
2016	21	11	-	32
2017	15	3	3	21
2018	19	-	18	37
2019	21	-	12	33
2020	16	-	6	22
2021	21	-	5	26
2022	19	-	4	23
2023	10	-	-	10
За 2000-2023 роки	778	323	214	1315
Структура, %	59,2	24,6	16,2	100

Нами була проаналізована динаміка випуску менеджерів як за освітніми рівнями і роками, так і за п'ятирічні періоди. Всього виокремлено шість періодів.

Перший етап 1996-2001 роки, власне, характеризувався першими випусками фахівців-менеджерів. Всього за даний період було видано 86 дипломів, що становить близько шість з половиною відсотків від загальної кількості випускників по денній формі навчання.

Перший набір у 1996 році було здійснено за спеціальністю "Менеджмент природоохоронної діяльності", згідно з чинним на той час Переліком напрямів підготовки фахівців з вищою освітою 1994 року. Зрозуміло, що перші випуски бакалаврів, спеціалістів та магістрів у 2000 та 2001 роках також були за цією спеціалізацією.

Однак у травні 1997 року Кабінет Міністрів України затвердив новий перелік напрямів і спеціальностей, згідно з яким "Менеджмент природоохоронної діяльності" було змінено на "Менеджмент організацій". На географічному факультеті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича у зв'язку з різким збільшенням кількості абітурієнтів на цю спеціальність було відкрито три спеціалізації в межах цього напрямку: "Менеджмент природоохоронної діяльності" (з 1998 року), "Менеджмент туристичної індустрії" (з 2001 року) та "Менеджмент готельного, курортного та туристичного сервісу" (з 2003 року). Підготовка фахівців за першими двома спеціальностями здійснювалася на кафедрі економічної географії та екологічного менеджменту (завідувач кафедри - професор Руденко В.П.), а за третьою - на новоствореній (з 2003 р.) кафедрі географії та менеджменту туризму (завідувач кафедри - професор Жук М.В.). Так тривало до 2014-2015 рр., але у зв'язку зі зменшенням кількості студентів, які вступали на перший курс спеціалізації "Менеджмент", на географічному факультеті Чернівецького державного університету імені Юрія Федьковича на бакалаврському та магістерському

рівнях вищої освіти залишилася лише одна освітньо-спеціалізована програма "Менеджмент туристичної індустрії" [14].

Другий етап – період з 2002 по 2006 роки – тут 153 студента отримали дипломи бакалавра, 93 отримали дипломи спеціаліста та 28 отримали дипломи магістра, що сумарно за 5 років становить 274 випускника (20,8%).

Перший та другий періоди є єдиними, коли сумарна кількість чоловіків-випускників переважає над жінками (198 та 162 осіб відповідно) (рисунок). Тобто, спочатку ця спеціальність була більш затребувана серед чоловіків.

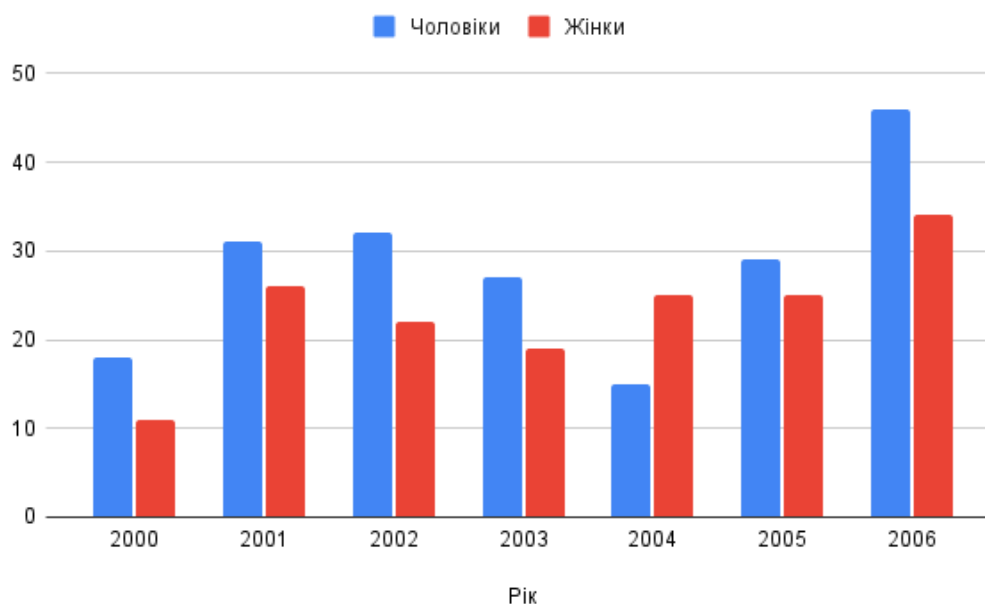

Рис. 2.2.2 Кількість випускників-менеджерів за статтю 2000-2006 р.р.

Також варто зауважити, що у цей період кількість студентів, що отримали дипломи з відзнакою у відсотковому співвідношенні є найвищою. У середньому, 1/3 студентів по всіх освітніх спеціальностях отримували червоні дипломи. Проте слід звернути увагу на диференціацію між отриманими дипломами випускників магістрів та спеціалістів (табл). Сумарно, 94,11% магістрів отримали дипломи з відзнакою, в той час як лише 12,06% спеціалістів були удостоєні червоного

диплому. Ніби-то, одні і ті студенти закінчували разом бакалаврат, 4 роки спільного навчання, проте така відмінність на 2 рівні навчання.

Таблиця 2.2.2.

Кількість отриманих дипломів (з відзнакою/звичайних) за освітнім рівнем (2000-2006 р.р.) (на основі Додатка Б)

Рік	Диплом з відзнакою			Звичайний диплом		
	Магістр	Спеціаліст	Бакалавр	Магістр	Спеціаліст	Бакалавр
2000	-	-	-	-	-	-
2001	5	3	5	1	20	23
2002	6	1	9	0	18	20
2003	3	5	5	0	19	14
2004	5	0	7	1	13	14
2005	6	1	11	0	12	24
2006	7	4	13	0	20	36

Тут варто зазначити, що отримання диплому з відзнакою не відображає повною мірою інтелект та розумові здібності студентів, а саме їхню старанність, вміння здавати все вчасно, бажання та можливість багато часу приділяти навчанню, в подальшому, можливо, поєднання свого життя з наукою. Тому, аналіз цього фактору може свідчити в першу чергу про те, на скільки тодішні студенти були відповідальними та старанними, а вже другорядно може говорити про освіченість випускників.

Для закладів вищої освіти є важливою кількістю студентів, що не продовжують навчання після бакалаврату. Основну причину назвати важко, для кожного студента вона індивідуальна. Хтось вже піклується про власну сім'ю,

хтось хоче присвятити себе роботі, для когось вирішальним є фінансове питання, дехто вважає рівень бакалавра достатнім для себе, комусь просто не цікаво, бо вважає це тратою часу. Розглядаючи обидва періоди з 1996 по 2006 роки, із 210 випускників-бакалаврів, кількість студентів, що не продовжували навчання по спеціальності «Менеджмент» на геофаці становить лише 14 студентів, що приблизно 6,66%.

На нашу думку, обидва періоди започаткування були досить вдалими, про це свідчить і щорічне зростання кількості випускників, відносно високий відсоток студентів, які отримали дипломи з відзнакою та буквально одиниці студентів, що не продовжували навчання по спеціальності менеджмент.

Третій етап в період з 2007 по 2011 роки характеризується значним притоком молодих абітурієнтів, що бажали отримати спеціалізацію «Менеджмент організацій». За ці п'ять років було випущено рекордні 494 студента денної форми навчання (37,56% від загальної кількості), серед них 273 диплома бакалавра, 129 дипломів спеціаліста та 92 магістра.

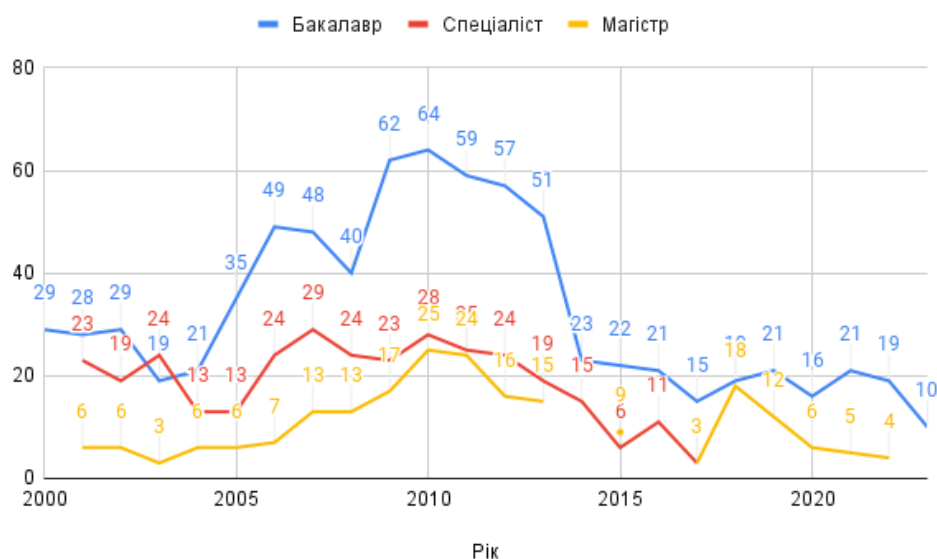

Рис 2.2.3 Кількість випускників-менеджерів з позначеними мітками даних 2000-2023 р.р.

Починаючи з цього етапу, кількість жінок почала переважати над чоловіками. Кажучи більш детально, 292 жінки та 202 чоловіка отримали свої дипломи про вищу освіту за спеціальністю «Менеджмент» на географічному факультеті.

Табл. 2.2.3

Кількість випускників-менеджерів за статтю в період з 2007 по 2011 роки

Рік	Чоловіки	Жінки	Всього
2007	49	41	90
2008	37	40	77
2009	40	62	102
2010	42	75	117
2011	34	74	108
Всього:	202	292	494

Враховуючи значний приплив абітурієнтів у другій половині нульових років ХХІ століття, більш значною стала частка студентів, що отримувала освіту не лише по спеціальності «Менеджмент» на геофаці. Таким чином, за роки з 2007 по 2011:

Лише 16 студентів не продовжили навчання по спеціальності «Менеджмент» на географічному факультеті ЧНУ ім. Ю.Федьковича проти 257 студентів, що отримали в подальшому звання спеціаліста чи магістра;

21 випускник-бакалавр перейшов на заочну форму навчання та отримав ступінь магістра та 24 студента отримали ступінь спеціаліста;

6 студентів, що закінчили бакалаврат по іншій спеціальності та 3 студента заочної форми навчання отримали освітні рівні магістра та спеціаліста вже за спеціальністю «Менеджмент» по денній формі навчання.

Для більш детальної інформації див. Додаток Б, табл. Б.3.

На даному етапі, відсоток виданих дипломів з відзнакою значно зменшилось порівняно із попередніми періодами, тим не менш, був на хорошому рівні. 21,65% випускників отримали червоні дипломи, що в кількісному виразі становить 107 дипломів з відзнакою (рис. 2.2.4).

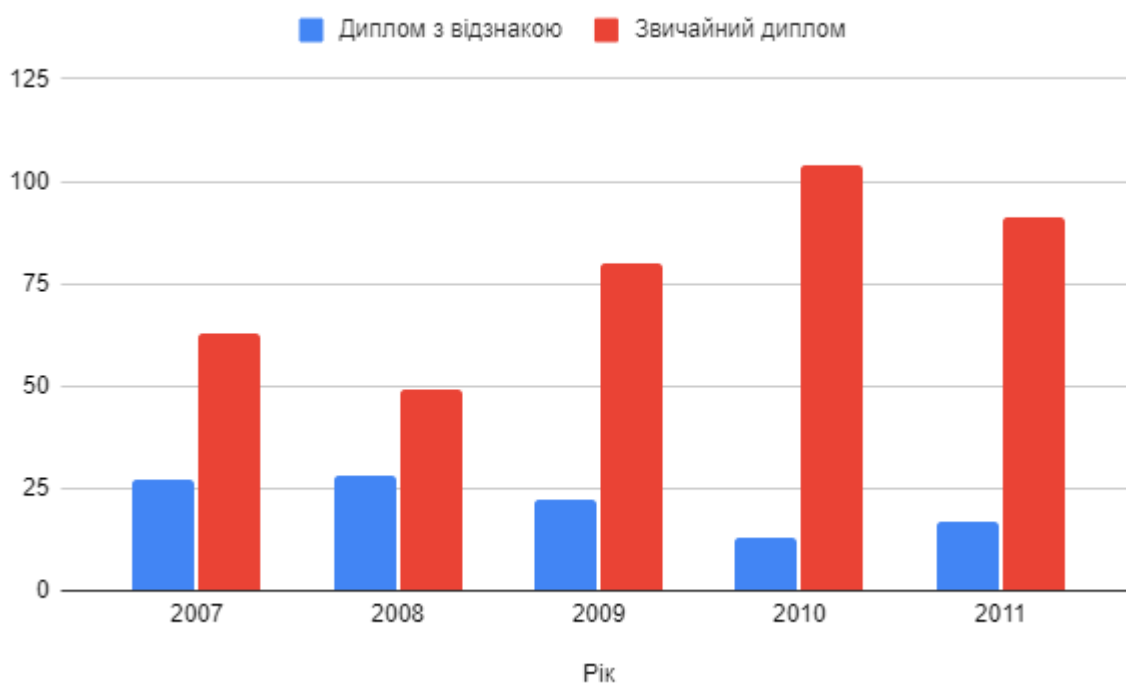

Рис. 2.2.4 Кількість отриманих дипломів (звичайних/з відзнакою) в період з 2007 по 2011 роки

Наступний, четвертий етап триває з 2012 по 2016 роки та характеризується спадом вступників. Порівняно з попереднім періодом, кількість випускників даної п'ятирічки зменшилось на 41,5% та всього становить 21,9% від загальної кількості випускників. Також, у 2014 та 2016 роках за другим кваліфікаційним

рівнем не було випущено жодного магістра, лише 15 та 11 спеціалістів відповідно. Такий різкий спад спричинений багатьма факторами. Основними ми виділяємо наступні.

На нашу думку, спад спричинений переважно зовнішніми чинниками. Революція Гідності, анексія Криму, військові дії в Донецькій та Луганській областях – нанесли значний удар по всьому населенню України, як економічний, так і психологічний. Багато молодих людей брали участь у Революції Гідності, багато пішли обороняти Україну, обираючи між навчанням та відновленням суверенітету та територіальної цілісності держави – обирали друге.

Також, важливим чинником був значний економічний спад. Високий рівень інфляції, хиткий політичний стан, погіршення фінансових можливостей багатьох сімей змушували ставити в пріоритет щось одне. Батьки хвилювались за майбутнє своїх синів та хотіли їх вберегти від мобілізації будь-яким чином. Більшість обирала шлях еміграції у країни Європейського Союзу. Чисельність осіб, що виїхала за кордон, за різними даними, становить від 2,5 млн осіб до 4,5 млн осіб [8], [10], [16].

Звісно, такі події в країні залишили свій слід і на освітньому процесі, оскільки значна «просадка» спостерігається саме з 2014 року. Вищеперераховані фактори спричинили не лише спад кількості випускників та вступників, а й в загальному рух студентів, що вже навчались. Так, із 289 випускників четвертої п'ятирічки дипломи другого кваліфікаційного рівня отримали 111 студентів, що продовжили навчання на денній формі та 43 студента, що перейшли на заочну форму (20 магістрів та 23 спеціаліста). 47 студентів, після закінчення бакалаврату, взагалі не продовжили навчання в межах спеціальності «Менеджмент», це один із найвищих показників за всі роки.

Майже вдвічі більше жінок отримали вищу освіту за спеціальністю «Менеджмент» на географічному факультеті. 194 жінки та 95 чоловіків отримали дипломи. Взагалі, чоловіки є більш здатними до науки, мають переважно математичний склад розуму, мають більш яскраво розвинені причинно-наслідкові зв'язки, що в цілому ми можемо спостерігати, читаючи наукові книги, чи статті. Проте, з психологічної точки зору, жінки є більш старанними, відповідальними в контексті підходу до навчання. Вони більше прагнуть до нових знань і відповідно, більше дівчат планують яскраве і насичене майбутнє, жадаючи отримати стабільне та забезпечене життя для себе та своїх дітей. І якраз діти часто відіграють вирішальну роль у становленні жінки, як науковця. Для переважної більшості населення прекрасної статі пріоритетом в житті стоїть сім'я, тому після народження першої дитини, освітній розвиток жінки ускладнюється: збільшується кількість домашніх справ, декрет, догляд за дитиною.

Хоча, слід зазначити, що сучасні погляди дещо відмінні від тогочасних. Враховуючи актуальні тенденції та складну економічну ситуацію в країні, значна кількість дівчат та молодих пар ретельніше планують свої фінансові можливості та надають перевагу саморозвиткові та кар'єрі, щоб мати змогу забезпечити дитину всім необхідним, або просто вважають не доречним народжувати в умовах невизначеності, що почалися з початку вторгнення Росії на територію України у 2013 році. Так, щороку показники народжуваності в Україні падають приблизно на 7% на рік [9]. Кількість отриманих дипломів з відзнакою порівняно із звичайними значно теж впала: лише 11% плідно працювали для отримання диплома з відзнакою.

Передостаннім етапом становлення колективу менеджерів є період з 2017 по 2021 роки. Кількість випускників даного етапу є ще меншою – всього 139 випускників, тобто десять з половиною від загальної кількості. Кількість

студентів, що отримали дипломи за спеціальністю «Менеджмент» щороку коливалась в межах 30 (від 21 до 37 студента за рік) (рис. 2.2.5).

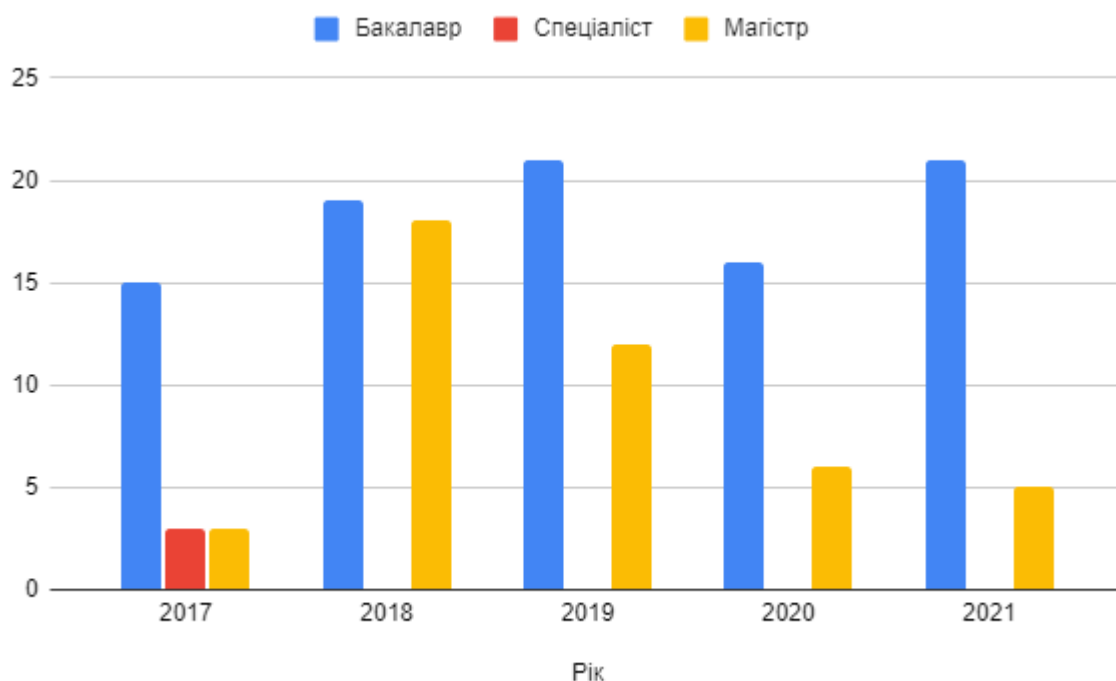

Рис. 2.2.5 Кількість випусників-менеджерів за рівнями вищої освіти 2017-2021 р.р., кількість осіб

Однією з причин можна назвати відміну одного з рівнів вищої освіти – спеціаліста, а охочі отримати ступінь магістра змушені були навчатись не рік, як було раніше, а вже півтора. Дипломи з відзнакою отримали лише 12,2%, тобто 17 осіб зі 139. Співвідношення між чоловіками та жінками майже прирівнялось – за п'ять років випусниками стали 60 чоловіків та 79 жінок, а у 2019 році випусників-чоловіків було більше, ніж жінок (рис. 2.2.6).

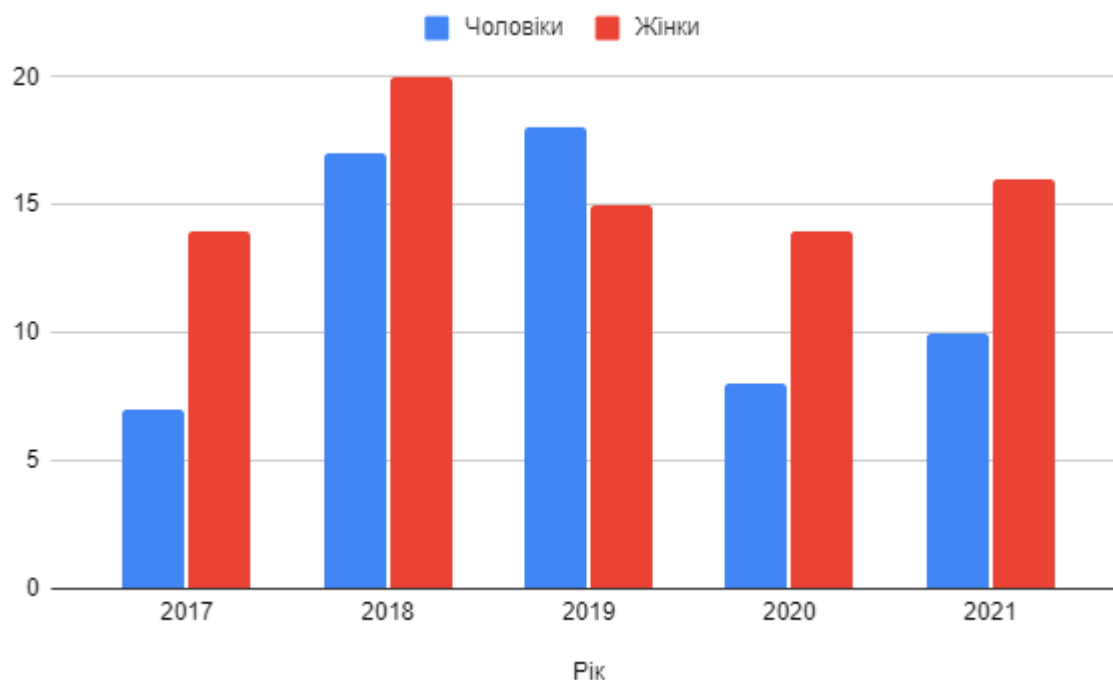

Рис. 2.2.6 Випускники-менеджери за статтю 2017-2021 р.р., кількість осіб

Досить цікавим є кількість студентів інших спеціальностей/факультетів/ВУЗів, що продовжили навчання на магістратурі. За весь період існування спеціальності «Менеджмент» на географічному факультеті Чернівецького національного університету всього таких студентів було 21, а за 2017-2021 роки – 11. Тобто, половина студентів, що отримали ступінь бакалавра за іншою спеціальністю чи в іншому ВУЗі, обрали Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича для отримання ступеня магістра саме за ці 5 років.

43,88% випускників-менеджерів прийняли рішення не продовжувати навчання за спеціальністю «Менеджмент» на географічному факультеті ЧНУ (ТАБЛ). В загальному, це досить очікувано, оскільки, як зазначалось раніше, значну роль грали зовнішні фактори – складна економічна ситуація та пандемія COVID-19, через що 6 березня 2020 року весь університет перейшов на дистанційну форму навчання. І ось тут виникає декілька проблем. Певна частка

викладачів та студентів виявились морально та технічно не готові до дистанційного навчання. Не розуміння техніки, часті перебої зі зв'язком через зріст інтернет користувачів, відволікаючі фактори (родичі, домашні тварини, зовнішні шуми) – значно знизив ефективність проведення пар та лекцій для старшокурсників, не кажучи вже про першокурсників, що навіть не встигли з одногрупниками познайомитись та налагодити контакт. Звісно, дистанційне навчання має свої плюси, проте частіше воно несе негативні наслідки. Багато студентів вважає, що онлайн-заняття не є достатньо продуктивними, частіше відволікаються на телефон та інші чинники, ніж на парі, дехто займається власними справами під час занять.

Таблиця 2.2.4

**Випускники-менеджери за продовженням на спеціальності «Менеджмент»
географічного факультету ЧНУ ім. Ю.Федьковича, кількість осіб**

<i>Рік</i>	Продовжили навчання на денній формі навчання	Не продовжували навчання на менеджменті	Перейшли на заочну форму
2017	7	8	0
2018	8	9	2
2019	4	13	4
2020	4	12	0
2021	2	19	-

Для багатьох студентів дистанційне навчання стало вирішальним у питанні продовження навчання. Враховуючи вищеперераховані фактори, студенти не бачать сенсу платити майже вдвічі більше за дистанційне навчання, вважаючи

його схожим з заочним. Тому в цей час багато студентів переходить на заочне навчання, а вільний час присвячує роботі, сім'ї або своєму розвитку.

На нашу думку, для покращення продуктивності дистанційних занять слід більше візуалізувати матеріал, можливо показувати відео науково-популярних блогерів, сформувати цифрову компетентність викладацького складу та студентства. І головне – більше комунікувати та залучати до діалогу студентів, щоб вони були поглинуті у лекцію чи семінар з головою і не відволікались на сторонні речі.

Також, слід оновити дані та інформацію, що використовується в лекціях. Розповідаючи студентам певний матеріал, слід звертати увагу і на проблематику та шляхи вирішення різних ситуацій у зв'язку із пандемією COVID-19. Це має велике значення для підготовки нового покоління студентства, оскільки однією з головних навичок висококласного менеджера є вміння швидко та оперативно реагувати на складні та непередбачувані ситуації. Звісно, для розробки антикризового плану зазвичай залучаються спеціально навчені цьому фахівці, але, будучи об'єктивним, для українського підприємництва це рідкість.

Ми вважаємо, позитивні зміни може надати і перегляд дисциплінарної бази. Повертаючись до попереднього абзацу, в теперішній час було б досить актуальним додати дисципліну, пов'язану із вирішенням кризових ситуацій, збільшити кількість занять іноземних мов, додати предмети не лише теоретичного спрямування, а й практичного, тобто ті, які дійсно знадобляться в роботі: психологія людини, розвиток Soft Skills, цифрова компетентність або комп'ютерна грамотність. Збільшення актуальних та цікавих дисциплін може також позитивно вплинути на кількість вступників на географічний факультет на спеціальність «Менеджмент».

І останнім етапом становлення колективу менеджерів на географічному факультеті є два роки: 2022 та 2023. Надзвичайно складний період для сучасного студентства, оскільки, ніби світ почав приходити до тями після пандемії COVID-19, майже всі компанії відновили свою повноцінну роботу, зберігаючи робочі місця, студенти почали повертатись до звичного студентського життя в аудиторіях, а в загальному життя почало налагоджуватись, як розпочалась повномасштабна війна росії проти України і основною метою всіх і кожного було збереження життя та безпека себе та рідних.

Дипломи бакалавра отримали 29 студентів та дипломи магістра 4 менеджера. За ці два роки географічний факультет підготував 2,5% менеджерів від загальної кількості. Серед випускників-бакалаврів 2022 року майже половина, а саме, 9 з 19 студентів продовжили навчання, щоб отримати освітній рівень магістра, до яких, при вступній кампанії доєдналось троє студентів іншої спеціальності та з іншого ВУЗу. Розподілення за статтю складає рівне співвідношення 1 до 2 – 11 чоловіків та 22 жінки.

2.3 Аналіз динаміки випуску менеджерів географічного факультету ЧНУ ім. Ю.Федьковича

Варто зазначити, що дуже важливо теж простежити динаміку випуску здобувачів-менеджерів. У таблиці 2.3.1 розрахована динаміка випуску здобувачів фахівців спеціальності «Менеджмент» географічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича за здобутими рівнями вищої освіти.

Першочергово, слід зауважити, що з метою порівняльного аналізу за початкову точку відліку було обрано 2001 рік, оскільки це перший рік, коли здобувачі отримували дипломи і бакалавра, і спеціаліста, і магістра. Слід звернути увагу на зростаючу кратність випускників, що сягає свого

максимального сумарного значення по всіх рівнях вищої освіти у 2010 році та становить 205.

Табл. 2.3.1

Динаміка випуску менеджерів географічного факультету ЧНУ ім. Ю.Федьковича за 2000-2023 р.р. (денна форма навчання), 2001 р. – 100%

<i>Рік</i>	<i>Рівні вищої освіти</i>			<i>Всього</i>
	<i>Бакалавр</i>	<i>Спеціаліст</i>	<i>Магістр</i>	
2000	104	-	-	51
2001	100	100	100	100
2002	104	83	100	95
2003	68	104	50	81
2004	75	57	100	70
2005	125	57	100	95
2006	175	104	117	140
2007	171	126	217	158
2008	143	104	217	135
2009	221	100	283	179
2010	229	122	417	205
2011	211	109	400	189

Продовж. табл. 2.3.1

2012	204	104	267	170
2013	182	83	250	149
2014	82	65	-	67
2015	79	26	150	65
2016	75	48	-	56
2017	54	13	50	37
2018	68	-	300	65
2019	75	-	200	58
2020	57	-	100	39
2021	75	-	83	46
2022	68	-	67	40
2023	36	-	-	18

В загальному амплітуда динаміки випускників коливається від 37% станом на 2017 рік до рекордних 205% у 2010 році, тобто вдвічі більший випуск порівняно з номінальним. Слід зазначити, що на момент написання кваліфікаційної роботи найменший відносний показник за всіма рівнями вищої освіти спостерігається за теперішнім 2023 роком. Це пов'язано з тим, що станом на сьогодні відбувся лише випуск бакалаврів 2023 року, а випуск магістрів передбачається вже після завершення написання даної роботи. Хоча показник

випуску бакалаврів 2023 серед інших є найнижчим та за нашими прогнозами сумарно з випуском магістрів загальна динаміка все одно залишиться найнижчою, тим не менш враховувати показник випускників 2023 року, як найнижчим було б не коректно, не маючи достовірних фактичних даних.

Оскільки, випускники-бакалаври складають основну масу серед всіх отриманих освітніх рівнів (майже 60% серед всіх випускників 2000-2023 р.р.), відповідно, в динаміці вони теж займатимуть провідні та визначальні позиції. Так, за 2009, вже раніше згаданий 2010, 2011 та 2012 роки кратність перевищила за 200% порівняно з номінальним, а саме у 2,21, 2,29, 2,11 та 2,04 рази відповідно, де провідну позицію займає 2010 рік.

Що стосується випуску спеціалістів та магістрів, ситуація не така однозначна. Динаміка випуску спеціалістів показує найнижчі результати, що не перевищують перший повноцінний випуск навіть в 1,5 рази. Детальніше, 2007, 2010 та 2011 роки показали найбільші кількісні результати. За ці роки кратність кількості випускників-спеціалістів зросла на 26%, 22% та 9% відповідно. А ось за 2003, 2006, 2008 та 2012 роки було випущено лише на 4% більше випускників порівняно з 2001 роком. Поглянувши на рис. 2.3.1, можна наочно побачити, що всі інші роки показували результативність або таку ж, як за першого року, або нижчу.

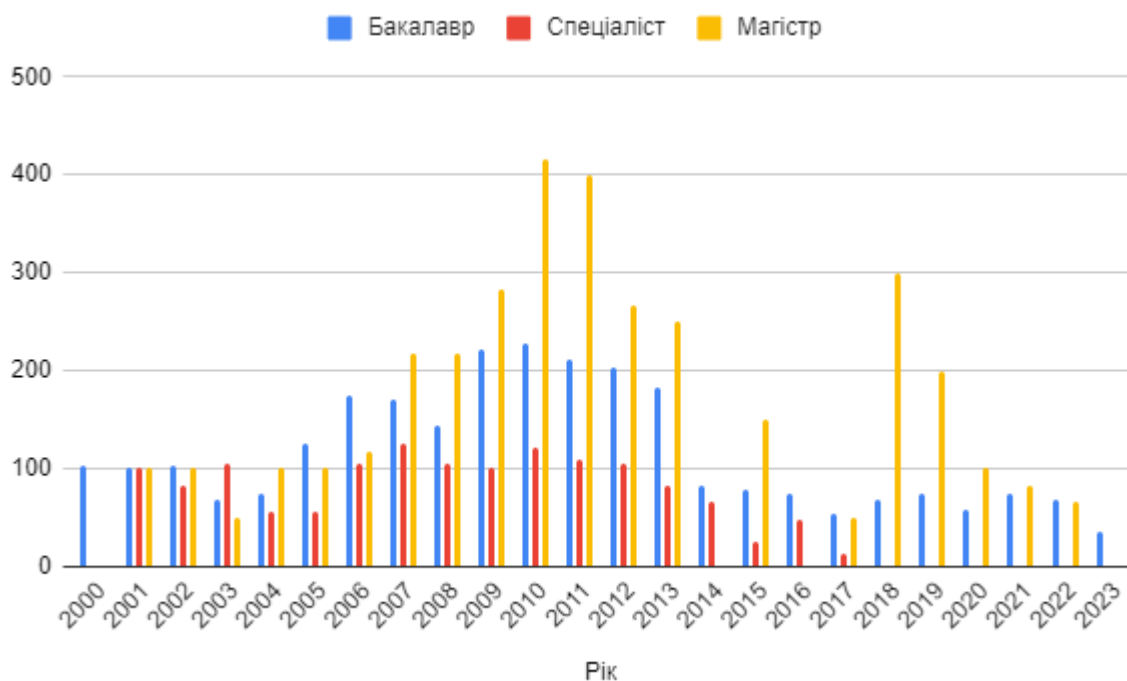

Рис. 2.3.1 Динаміка випуску менеджерів географічного факультету ЧНУ ім. Ю.Федьковича за 2000-2023 р.р. (денна форма навчання), 2001 р. – 100%

Найбільші результати кратності були отримані за випусків магістрів. Вражаюча та рекордна кратність відбулась під час випуску менеджерів-магістрів у 2010 році. Диференціація порівняно з 2001 роком склала 417%, тобто порівняно з 6 дипломами магістрів, що були видані у 2001 році, у 2010 році такі дипломи вже отримали 25 магістрів. Відповідно, і у кількісному виразі за всі 22 роки випуску магістрів, це найбільший показник. Теж не можна не зазначити і випуски 2009, 2011 та 2018 років, де було випущено на 283%, 400% та 300% більше магістрів-менеджерів на географічному факультеті.

Як бачимо, в 2014 році, порівнюючи з попереднім 2013 роком, динаміка різко впала більш ніж вдвічі, спустившись до відносного показника 67%, а з 2014 року, почала повільно то спадати, то незначно зростати. Це пов'язано з багатьма чинниками: початок військових дій та нестабільна економічна ситуація у країні, що вже було описано вище, а також скорочення кількості випускників із закладів

загальної середньої освіти, збільшення закордонного попиту на перспективних українських абітурієнтів, вплив міжнародної конкуренції та відносно насичення національної економіки фахівцями-управлінцями.

Тим не менш, очікується, що в найближчі роки кількість вступників на 1-ий курс на спеціальність «Менеджмент» на географічному факультеті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича на ДФН стабілізується на рівні академічної групи у складі 20-25 осіб.

Висновки до розділу 2

Отже, було виділено 6 етапів формування та розвитку здобувачів-менеджерів: початковий етап (перша п'ятирічка), що характеризується першими випусками менеджерів географічного факультету, наступні чотири п'ятирічки 2002-2006 р.р., 2007-2011 р.р., 2012-2016 р.р., та 2017-2021 р.р. були наймасовішими та найбільш основоположними у формуванні менеджерського колективу та сучасний етап, що формується лише з двох останніх років – 2022 та 2023 роки, які випустили 29 бакалаврів та 4 магістра.

РОЗДІЛ 3.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗДОБУТКІВ ТА ПРОБЛЕМ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИПУСКНИКІВ-МЕНЕДЖЕРІВ ГЕОГРАФІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЧНУ ІМ. Ю.ФЕДЬКОВИЧА (ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ)

В даному розділі описано останній етап дослідницької та аналітичної праці кваліфікаційної роботи. Нами було відібрано 75 випускників спеціальності «Менеджмент» за спеціалізаціями та освітніми програмами: «Менеджмент природоохоронної діяльності», «Менеджмент організацій», «Менеджмент», «Менеджмент туристичної індустрії», «Менеджмент готельного, курортного і туристичного сервісу» географічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, що успішно захистили кваліфікаційні роботи та отримали заслужені дипломи бакалаврів, спеціалістів та магістрів в період з 2000 по 2023 роки.

За допомогою онлайн системи Google Forms, нами була розроблена анкета, що складається з шістнадцяти питань та стосується безпосередньо процесу навчання на географічному факультеті за спеціальністю 073 «Менеджмент». Так було визначено яких саме знань та практичних навичок не вистачило вже сформованим та досвідченим випускникам у своїй трудовій професійній діяльності, з якими проблемами їм довелось стикатись та що сподобалось найбільше, навчаючись на єдиній економічній спеціальності географічного факультету.

Варто сказати, що в роботі переважно описані узагальнені відповіді без конкретної прив'язки до респондента. Крім того, нами було створено 48 анкет (див. Додаток В), де висвітлені респонденти з їхніми безпосередніми відповідями, тобто створена індивідуальна анкета кожного випускника-

менеджера, що дав на це згоду. Слід звернути увагу, що респонденти, які виявили бажання залишитись анонімними, або взагалі не дали відповіді на наш запит щодо створення їхньої індивідуальної анкети, у кваліфікаційній роботі не згадуються, а їхні відповіді розглядаються узагальнено.

3.1 Основні результати опитування випускників. Проблематика у підготовці фахівців-менеджерів

Отже, як зазначалось раніше, анкетування випускників складалось із 16 питань:

1. ПІБ
2. Дата народження
3. Місце народження
4. Місце проживання
5. Рік випуску з географічного факультету ЧНУ
6. Найвищий отриманий освітній рівень (за спеціальністю "Менеджмент")
7. Отриманий диплом (звичайний/з відзнакою)
8. Спеціалізація
9. Тема випускної (дипломної) роботи
10. ПІБ наукового керівника
11. Чи сприяв університет працевлаштуванню?
12. Де Ви зараз працюєте (компанія, посада) та які найвагоміші досягнення на роботі?
13. Чи працювали раніше за спеціальністю? (якщо так, то де і чому звільнились)
14. Як Ви вважаєте, яких знань, практичних навичок Вам не вистачало під час навчання, що потім знадобились в роботі?
15. Чи підтримуєте контакт з одногрупниками?

16. Чим запам'яталось Вам навчання на географічному факультеті ЧНУ найбільше?

Відбір респондентів відбувався випадковим чином та планувалось максимально можливий рівень однакового співвідношення серед опитуваних випускників по всіх роках. В результаті, були отримані відповіді наступних випускників.

Табл. 3.1.1

Кількість респондентів, що пройшли опитування по роках

Рік випуску	Кількість респондентів, що пройшли опитування
2001	7
2002	1
2003	4
2004	1
2005	8
2006	8
2007	7
2008	2
2009	1
2010	1
2011	3
2012	2
2013	6

Продовж. табл. 3.1.1

2014	3
2015	3
2016	1
2017	2
2018	5
2019	2
2020	1
2021	2
2022	5
2023	0

Отже, із 75 опитуваних переважна більшість, а саме 49,3%, отримали диплом магістра за спеціальністю «Менеджмент», 32% мають диплом спеціаліста, та лише 18,7% бакалавра (рис. 3.1.1), що свідчить, що все-таки, значна частина продовжує навчання, не зупиняючись на дипломі першого рівня вищої освіти.

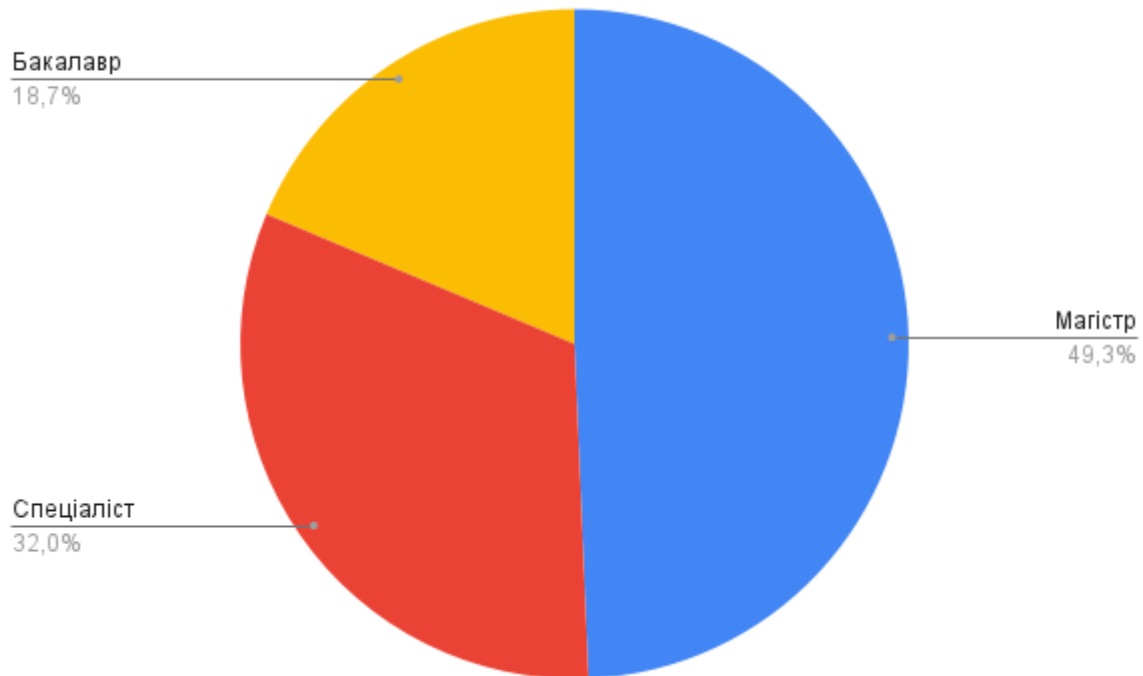

Рис. 3.1.1. Співвідношення респондентів за найвищим отриманим рівнем вищої освіти за спеціальністю «Менеджмент» на географічному факультеті ЧНУ ім. Ю.Федьковича, %

Серед 75 опитуваних 50 респондентів отримали звичайні дипломи та 25 осіб отримали дипломи з відзнакою (рис. 3.1.2).

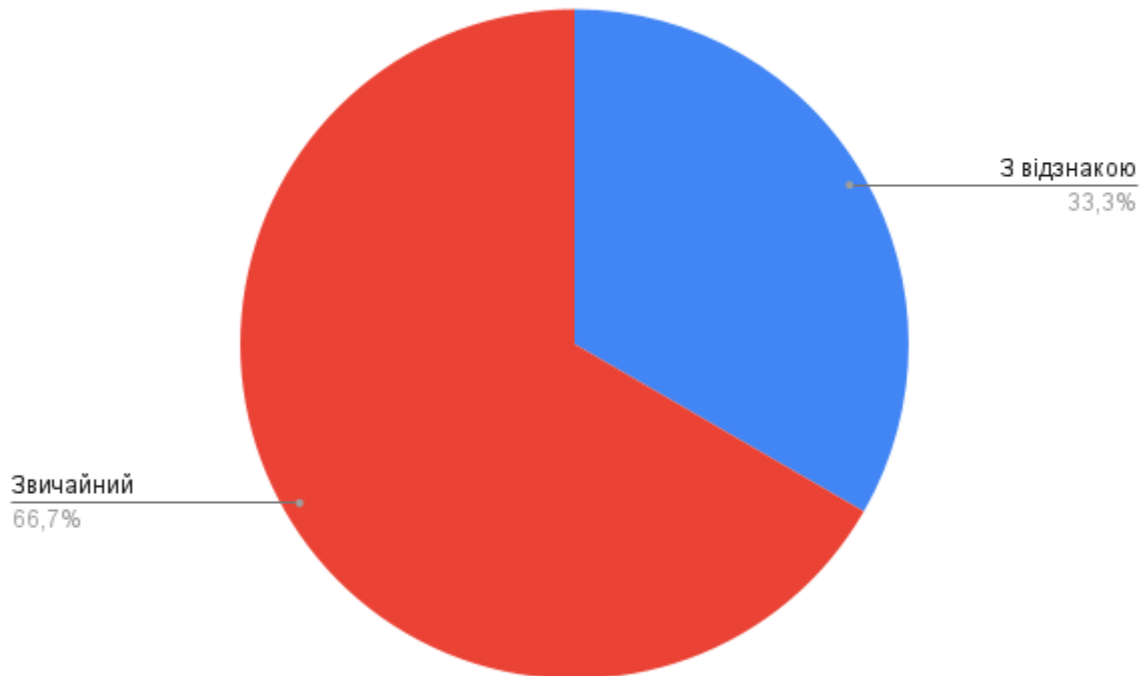

Рис. 3.1.2 Респонденти за отриманим дипломом, %

За отриманою спеціалізацією, кількість респондентів розділилась майже рівноцінно. Третина опитуваних має диплом за спеціалізацією «Менеджмент туристичної індустрії», 22,7% зазначили у своїй анкеті «Менеджмент», 22,7% отримали освіту з «Менеджменту природоохоронної діяльності», одна п'ята (20%) здобула освіту за спеціалізацією «Менеджмент організацій» та один респондент відповів «Менеджмент готельно-ресторанної справи» (1,3%) (рис. 3.1.3).

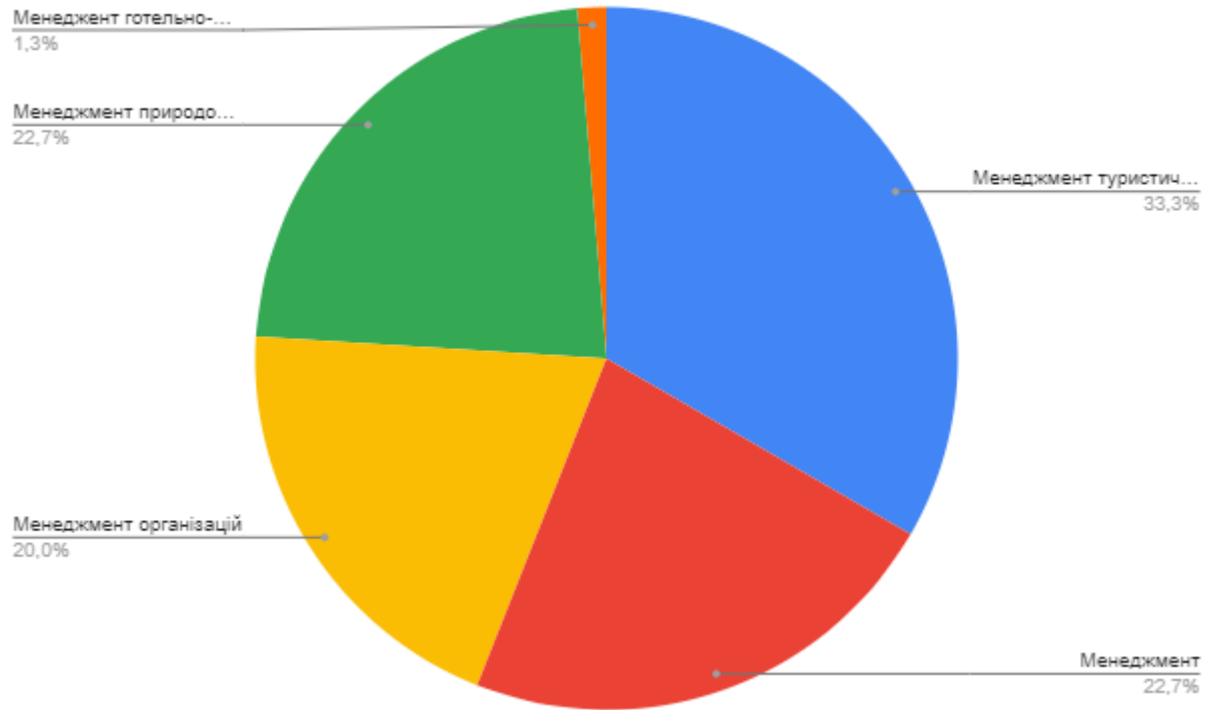

Рис. 3.1.3. Респонденти за отриманим освітнім рівнем, %

З відповідей респондентів нами була складена картосхема місця народження випускників (рис. 3.1.4). Майже 68% були народжені в Чернівецькій області, серед них 41,3% є уродженцями міста Чернівці.

Рис. 3.1.4 Картосхема «Респонденти за місцем народження» (складено автором на основі Додатку В)

Можна вже звернути увагу, що троє респондентів, були народжені поза межами України (один у Польщі та двоє в Угорщині), та приїхавши в Україну обрали саме Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича та географічний факультет.

Враховуючи, що майже 70% випускників родом з Чернівецької області, нами також була підготовлена картосхема випускників по Чернівецькій області (рис. 3.1.5). 31 опитуваний родом з міста Чернівці та на рисунку не враховуються. На картосхемі зазначені лише респонденти, що були народжені поза межами обласного центру.

Рис. 3.1.5 Картосхема «Респонденти за місцем народження (деталізовано по Чернівецькій області)» (складено автором на основі Додатку В)

Що стосується сучасного місця проживання, на території України проживають 85,3% респондентів. Окрім, звісно Чернівецької області, де проживає 45 респондентів, тобто 60% усіх опитаних, наші випускники проживають в межах Івано-Франківської, Київської, Хмельницької, Львівської, Тернопільської та Харківської областей (рис. 3.1.6).

Рис. 3.1.6 Картосхема «Респонденти за місцем проживання (деталізовано по Україні)» (складено автором на основі Додатку В)

14,6% опитаних випусників-менеджерів наразі на постійній основі проживають за межами України (рис. 3.1.7). На території Європи наші випусники обрали такі країни, як Німеччина, Австрія, Чехія, Велика Британія та Італія, де проживає 8 респондентів. За океаном своє місце віднайшли ще 3 респондентів: двоє на території США та один респондент проживає в Канаді.

Рис. 3.1.7 Картосхема «Респонденти за місцем проживання» (складено автором на основі Додатку В)

Як зазначалось раніше, респондентам було задано запитання стосовно яких знань чи навичок їм особисто не вистачило під час навчання на спеціальності «Менеджмент», що потім знадобились у житті. Узагальнивши результати опитування, отримали наступні результати (рис. 3.1.8).

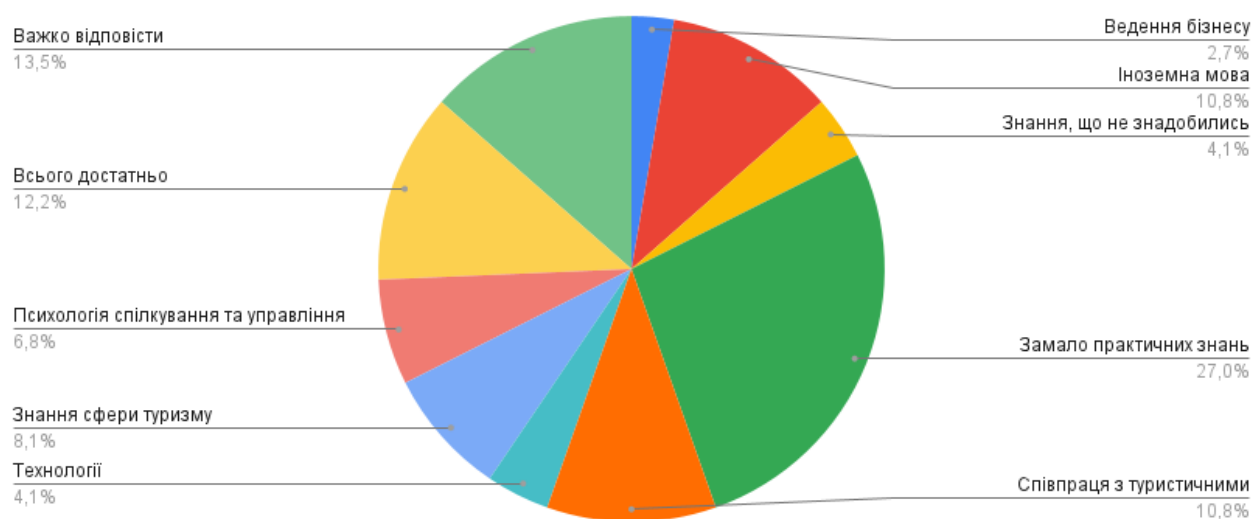

Рис. 3.1.8 Яких знань та практичних навичок не вистачило під час навчання

12,5% відповіли, що всіх отриманих під час навчання знань було достатньо в професійній діяльності, 13,9% вказали «важко відповісти».

Майже третина респондентів вказали не достатню кількість практичних знань: ситуативних завдань, життєвих історій. Також, було відзначено, що важливим є наявність у викладача роботи, або колишнього досвіду на відповідній посаді, що допоможе йому з власної практики знаходити життєві приклади, які трапляються під час професійної діяльності.

Відзначалось недостатні знання з операційного менеджменту, правильної організації тайм-менеджменту, бухгалтерського обліку, екоменеджменту. Неодноразово (7% опитуваних) зверталась увага на необхідність поглибленого вивчення психології спілкування та управління персоналом: як спілкуватись із партнерами, клієнтами та своїм персоналом, щоб досягати потрібних результатів, а також вмінню керувати проектами.

Не можна пройти повз пункту «Знання сфери туризму», на що звернули увагу 8,3% опитаних. На даний момент, це досить актуально, оскільки наразі на географічному факультеті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича за спеціальністю «Менеджмент» функціонує лише одна спеціалізація «Менеджмент туристичної індустрії», що безпосередньо передбачає поглиблені знання та розуміння функціоналу сфери туризму. Респонденти зазначали, що необхідно більше приділяти увагу хоча б для вивчення базових туристичних напрямків, що користуються популярністю серед українців: Туреччина, Єгипет, Греція, Болгарія, ОАЕ тощо. Також, виділялась необхідність вміння пошуку турів, авіаквитків та вивчення лідерів українського туристичного ринку (туроператори та турагенти).

Цю думку, хотілось би підтвердити з власного досвіду, оскільки працювавши в Туреччині та Греції на посадах гіда та працівника аеропорту

відповідно, можу з впевненістю сказати, що економічна база (вирахування собівартості, особливості ведення бізнесу та психологія управління персоналом) викладається якісно та в достатній кількості, а от дисципліни із загальними знаннями працівника туризму є недостатніми. Як зазначалось вище, найбільш популярний туристичний напрямок серед українців – Туреччина, довелось вивчати вже одразу в процесі роботи. Також недостатнім, проте досить важливим є хоча б базові знання із бронювання квитків (не тільки авіа), а також вивчення елементів аеропорту.

Глобально, 80% людей ніколи не літали [21], відповідно, завдання працівників сфери туризму максимально забезпечити якість туристичної послуги, що надається. Менеджер туризму повинен пояснити як відбувається процедура перельоту, куди потрібно йти та до кого звернутись у непередбачуваному випадку (щось забули у літаку, загубилась валіза і т.д.). Такі елементарні знання вже на рівень підвищать якість надання туристичних послуг, тому цей пункт, на нашу думку, дійсно відіграє дуже важливу роль при підготовці менеджерів туристичної індустрії.

Безумовно, корисним для молодих студентів були б корисні семінари, проведені за межами університету. 11,1% затвердили, що під час навчання їм не вистачало зустрічей із представниками сфери туризму (туристичних агентів, менеджерів туристичних компаній, працівників готелей), де можна було б почути про більш детальний опис засад їхньої роботи, різні нюанси та отримати важливі для молодих студентів поради. Декілька разів зверталась увага на потребі у обмінах та стажуваннях для майбутніх менеджерів: в українських компаніях та за кордоном.

Також, вважаємо необхідним тут відзначити, що за результатами опитування лише п'ятьом університет сприяв працевлаштуванню, 24 респонденти

відповіли частково, та більше 61% респондентів (46 осіб) відповіла негативно стосовно сприяння університету у їхньому працевлаштуванні (рис. 3.1.9).

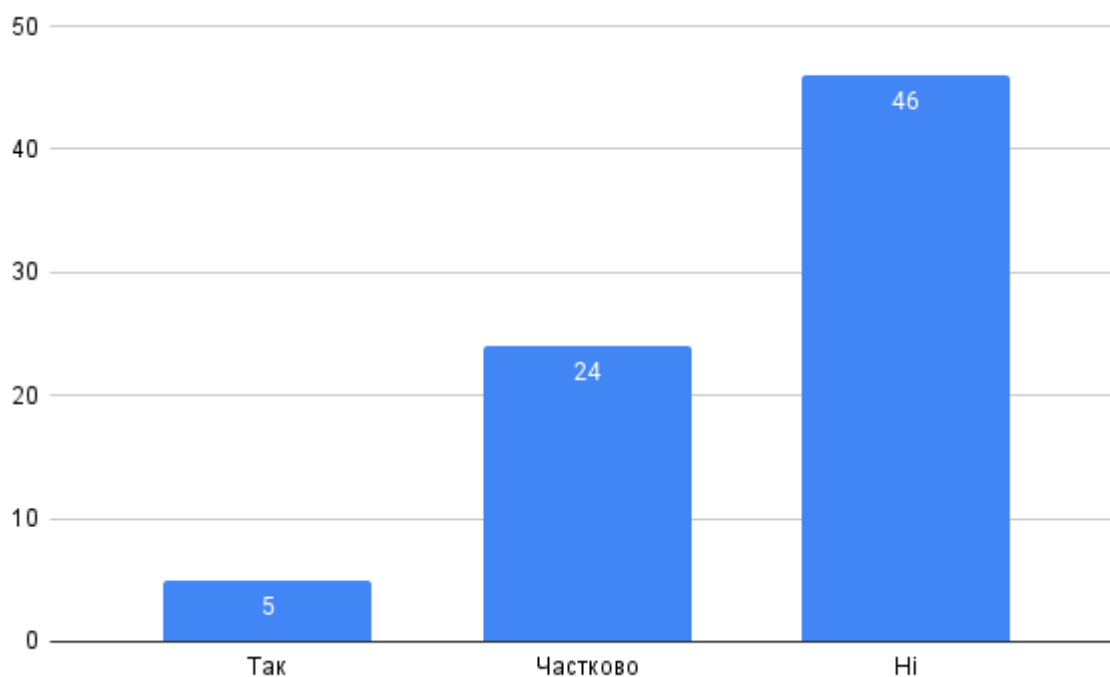

Рис. 3.1.9 Чи сприяв університет працевлаштуванню? (створено автором на основі Додатку В)

На нашу думку, на це слід звернути увагу, оскільки молоді фахівці, що більшість часу приділяли навчанню, всього себе віддавали науковій та творчій праці, не мали значної змоги поринати у робочий процес, тим паче за спеціальністю, де, на жаль, в сучасному світі все більше і більше роботодавці вже вимагають досвід роботи.

Повертаючись до сучасного стану проведення практичних занять по спеціальності «Менеджмент», варто сказати, що дійсно методика викладання значно покращилась. Регулярно викладачі кафедри Економічної географії та екологічного менеджменту запрошують до співпраці різноманітних представників туристичної галузі та сфери готельно-ресторанного бізнесу.

Неодноразово і вже не перший рік для майбутніх менеджерів проводяться зустрічі із стейкхолдерами, директорами та власниками найпопулярніших закладів Чернівців, представниками готелів, де обговорювались основна специфіка роботи того чи іншого закладу, сучасні проблеми, з якими зтикається чернівецький бізнес, та шляхи їх вирішення.

Повертаючись до нестачі обміну та стажування, про яку неодноразово писали випускники, можна теж відзначити позитивні зрушення. Починаючи з 2018 року, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича співпрацює із туристичними компаніями, що запрошують студентів на літні та зимові стажування на найбільш популярні туристичні напрямки. До прикладу, наразі відбувається активна співпраця із компанією Travel Study Work, що відправляє студентів на стажування до Туреччини, Греції, Словаччини, Болгарії, Кіпру та Австрії на посади трансферного та готельного гідів, працівників аеропорту та на різноманітні посади у готелях. Компанія Travel Study Work співпрацює із такими могутніми туристичними компаніями як Join UP!, Tez Tour, Odeon Tours та Summer Tours. Це неймовірна можливість для студентів почати свій кар'єрний шлях із реального практичного досвіду в туризмі, пізнати для себе всі нюанси та специфіку цієї професії, зрозуміти які навички слід прокачати для свого становлення, як спеціаліста, познайомитись із безліччю нових і цікавих людей та просто отримати незабутні спогади проведеного літа [13].

Наступною важливою складовою у навчанні майбутніх фахівців-менеджерів є поглиблене вивчення іноземної мови, 11,1% респондентів відповіли, що наданий під час навчання в університеті рівень володіння іноземною, був недостатнім. 4,1% звернули увагу на важливість якісних знань із володіння комп'ютерними програмами та новітніми технологіями в загальному.

На закінчення, також можна відзначити нестачу поглиблених знань з ведення бізнесу й неодноразове зауваження щодо наявності дисциплін, які не знадобились у житті, чи професійній діяльності.

3.2 Основні досягнення та здобутки професійної діяльності випускників-менеджерів

Нами був проаналізований шлях науково-професійної діяльності випускників-менеджерів географічного факультету.

Третина респондентів (32,75%) навіть орієнтовно не змогла згадати про що велася мова у їхній дипломній роботі, проте більше половини (51,72%) чітко вказали тему кваліфікаційної роботи.

У своїх дипломних роботах менеджери часто обирали порівняльні аналізи різних об'єктів туристичного бізнесу (ресторани, готелі, туристичні компанії та оператори), економічних потенціалів певних регіонів, дослідження природно-ресурсного потенціалу областей України (Одеської, Закарпатської) та в різних територій України в порівнянні із закордонними прикладами (до прикладу, Австрії); різноманітних видів туризму (сільського, медичного, спортивно-екстремального, зеленого, сакрального та екотуризму).

Значна увага приділялась дослідженню природоохоронних проблем: меліорації, дендрології лісів, вітроенергетиці, лісового фонду, збереження річок тощо. Звісно, більшість студентів свого часу обирали різні сфери впливу менеджменту, а саме особливості використання:

- проектного менеджменту;
- інтегрованого водноресурсного менеджменту;
- управління персоналом;
- та навіть гендерним аспектам в менеджменті.

У науковій та творчій співпраці у написанні дипломних робіт частіше всього брали участь професор Руденко Валерій Петрович, доцент Данілова Ольга Миколаївна (обидва брали керівництво над шістьма опитуваними) та асистент Ємчук Тетяна Володимирівна, що допомогла п'ятьом з опитуваних випускників захистити свої кваліфікаційні роботи.

Серед здобувачів спеціальності «Менеджмент» на географічному факультеті ЧНУ ім. Ю.Федьковича є більше десятка випускників, що захистили кандидатські дисертації: Наконечний К.П. (2008), Іванунік В.О. (2009), Цепенда М.М. (2010), Ячнюк М.О. (2010), Грицку-Андрієш Ю.П. (2011), Красовська О.М. (2011), Брик С.Д. (2012), Григор'єва Г.В. (2012), Скутар Т.Д. (2012), Руденко С.В. (2013), Паламарюк М.Ю. (2015), Ячнюк (2016), Єремія Г.І. (2017), Джаман Я.В. (2018). (ПОСИЛАННЯ НА СТАТТЮ)

З чотирнадцяти успішно захищених кандидатських робіт – 3/5 були присвячені проблемам природно-ресурсного, зокрема, туристичного менеджменту України.

Крім того, зазначимо, що майже рівно половина з опитуваних хоча б раз в житті працювали за спеціальністю, тобто 48% (рис. 3.2.1), а 15,15% з них зазначили, що вирішили звільнитись через недостатню заробітну плату.

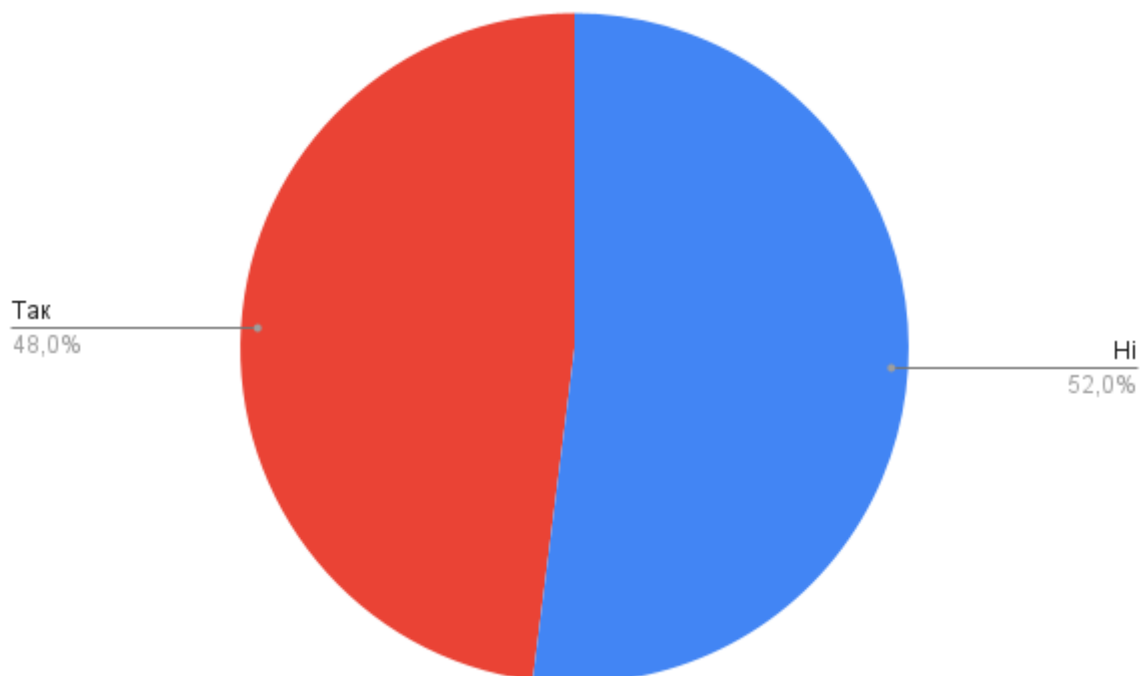

Рис. 3.2.1 Співвідношення респондентів, що охоча б раз працювали за спеціальністю

13 респондентів з усіх мали досвід роботи у туристичній фірмі, чи агенції, та 3 працювали адміністраторами в готелях (1 з них у чотиризірковому готелі в Празі). Випускники, що отримали спеціалізацію «Менеджмент природоохоронної діяльності» за свій досвід отримали посади у Міжрайонній природоохоронній прокуратурі Чернівецької області, Чернівецькому державному лісовому господарстві та відділі екології Першотравневої районної ради.

Випускники спеціалізації «Менеджмент організацій» встигли здобути посади керівника «Сільпо», молодшого наукового співробітника обласного музею архітектури та побуту, викладача менеджменту та комерційних дисциплін у Чернівецькому кооперативному економіко-правовому коледжі зі стажем 19 років, а також працівника в медіа.

Причини звільнення були різними, як зазначалось раніше. Для когось визначальним фактором виявилась низька оплата праці, хтось обрав йти своїм шляхом та відкрити власну справу, дехто отримав кращу пропозицію.

На сучасному етапі випускники менеджменту займають різноманітні та досить високі посади. Так, 10,7% (12 опитуваних) відкрили власну справу:

- троє осіб відкрили власні туристичні фірми та котеджі у Карпатах;
- двоє відкрили виробництво хлібобулочних виробів та один книгарню;
- один респондент відкрив власну ресторанну справу.

Майже 16% займають високі управлінські посади. Так, до прикладу Даналакі Н.В. займає посаду керівника відділення ПриватБанку, Козій Л.В. є президенткою асоціації (Professional Association of Environmentalists of the World) та гендиректоркою компанії «Офіс сталих рішень», Марчук А.Я. є начальницею відділу готівкового менеджменту Чернівецької дирекції АТ «Укрпошта», Гатиж В.Д. обіймає посаду директора магазину УкрЗолото, Грошко В.Т. є заступником начальника відділу Trade-in компанії "Ніко Україна", Сівак О.В. обіймає посаду директора ОЗ Сторожинецький ліцей, Блага Л.Я. – директорка опорного закладу "Більче-Золотецький НВК ЗОШ I-III ступенів" й Григорків Н.Р. є директоркою закладу дошкільної освіти, Білецька К.А. – директорка магазину одягу, Сланіна Т.А. працює заступником директора туристичної фірми All Inclusive Travel, а Вакарюк К.В. більше 5 років займає управлінські посади, працюючи у сфері краси.

На не менш відповідальних посадах інженера працюють Євілевич Ю.І. (Укрзалізниця) та Макеєв Ю.В. (в будівельній компанії), в Італійській Профспілці Робітників працює Кібич Т.Д.

Серед випускників спеціальності «Менеджмент» також є працівники міських та селищних рад. Цікаво зазначити, що отримавши освіту «Менеджера» 10,5% опитаних обрали свій кар'єрний шлях працюючи в ІТ, контент-мейкером, таргетологом, графічним дизайнером та навіть у поліції. Троє знайшли своє покликання у педагогічній праці, працюючи в школах та гімназіях. Випускників, що працюють досі за спеціальністю, небагато, тим не менш, Сандул Д.В. обрав для себе роботу гірського гіда.

Узагальнені результати можна побачити на рис. 3.2.2.

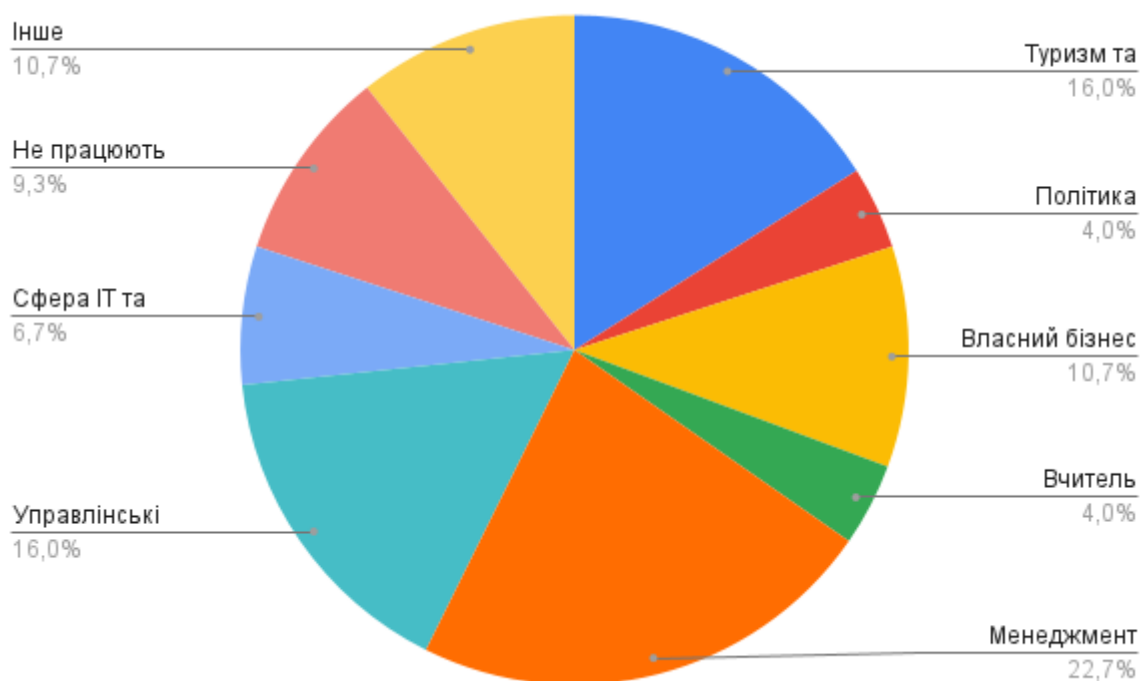

Рис. 3.2.2 Сучасні сфери професійної діяльності опитаних випускників-менеджерів

Підводячи підсумок нашого дослідження хотілося б проаналізувати те, як випускники-менеджери згадують часи свої студентські роки на географічному факультеті. 97% випускників з теплою та позитивними емоціями відгукується

про навчання на географічному факультеті ЧНУ ім. Ю.Федьковича. Розглянемо детальніше на рис. 3.2.3.

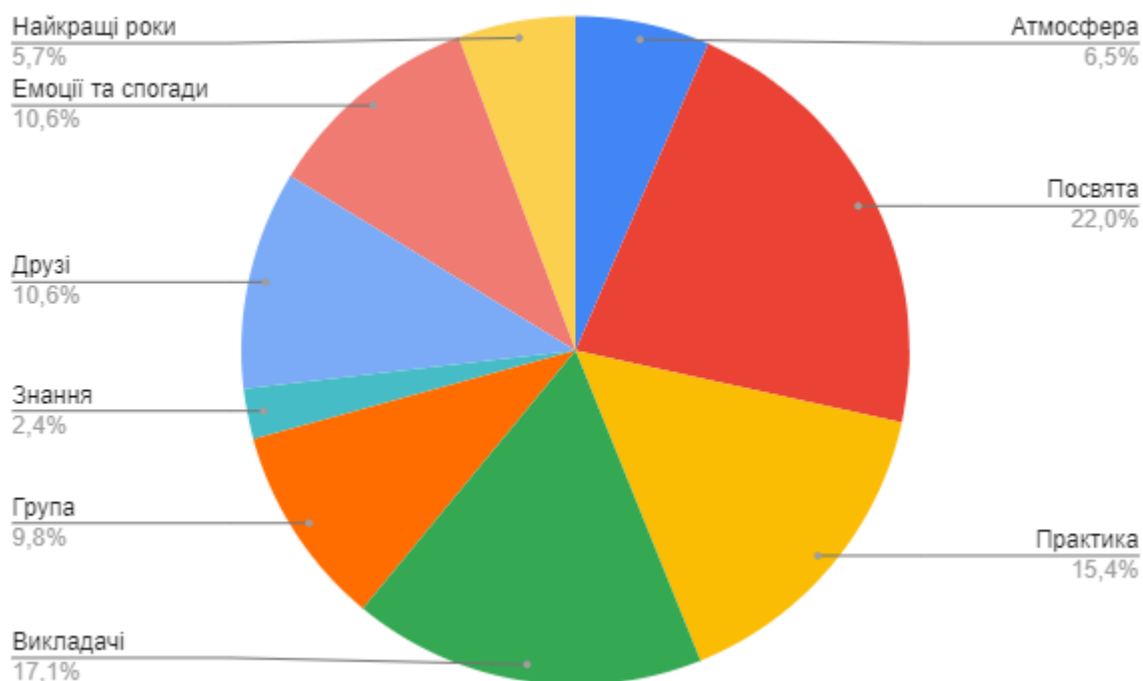

Рис. 3.2.3 Що найбільше запам'яталось респондентам, навчаючись на географічному факультеті ЧНУ ім. Ю. Федьковича

Перше що кидається в очі, і чим власне завжди славився геофак – це незабутня посвята. Грамотно організований похід старшокурсниками, цікаві конкурси, знайомство із великою кількістю однокурсників, неформальна обстановка із викладачами – все це запам'ятовувалось як сучасним студентам, так і першокурсникам 1996-го року, та досі є однією з головних атракцій геофаку.

Безумовно, одним із найбільш приємних спогадів є практика. Цілий тиждень з новими друзями, живучи ближче до природи, відвідуючи різноманітні архітектурні та природні пам'ятки, готуючи вечері на багатті, проводячи вечори за піснями з гітарою – 15,4% респондентів відзначають, як одні з найкращих спогадів.

Також, 17,1% випускників виражають велику подяку всьому викладацькому складу географічного факультету за розуміння, підтримку, допомогу, а також легкий та цікавий доступ до предметів. 9,8% відмітили, що навчались в чудовій групі та 10,6% зазначили, що для них одним із найбільш цінних речей, що принесло навчання на геофаці – були друзі. Власне, дане дослідження та відповіді респондентів це підтверджує. Сумарно 25 випускників зазначили, що одними із найбільш приємних спогадів зі студентського життя - це веселі пари та контакт з одногрупниками. Це підтверджує і те, що, не зважаючи, скільки років пройшло з їхнього випуску, досі вони підтримують контакт з своїми колишніми колегами по навчанню: 32,8% підтримують контакт, а 59,7% відповіли, що спілкуються з небагатьма (рис. 3.2.4).

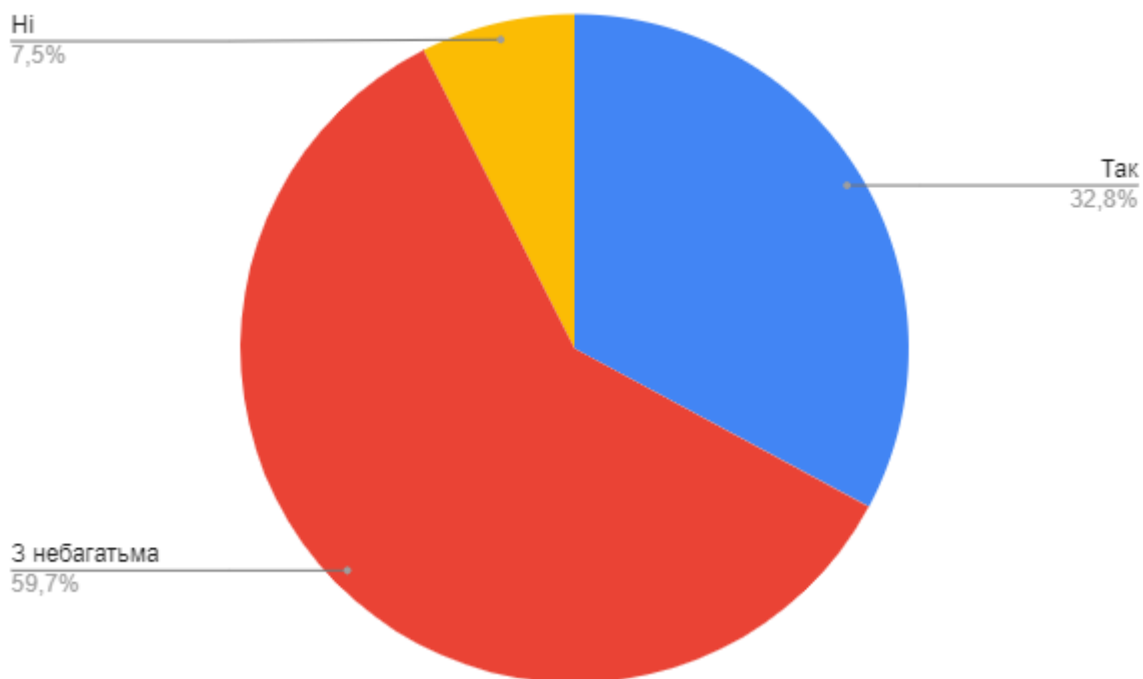

Рис. 3.2.4 Кількість респондентів, що підтримують контакт із колишніми одногрупниками (%)

Також, серед зазначених відповідей респондентів зазначались якісні отримані знання, під час навчання по спеціальності «Менеджмент», потужна база

для становлення, як особистості, крім того, неодноразово відзначали і те, що на геофаці зустріли найкращих друзів та кохання свого життя.

Наприкінці, варто звернути увагу й на те, що 7 опитуваних осіб з впевненістю затвердили, що студентські роки були найкращими у їхньому житті.

Висновки до розділу 3

Отже, підсумовуючи вище сказане, можна серед основної проблематики можна виділити недостатню кількість практичних занять та ситуативних кейсів, необхідність поглибленого вивчення іноземних мов, збільшення кооперації студентської молоді та актуальних представників бізнесу, а також збільшення сфери знань туризму.

Не зважаючи на це, випускники-менеджери відзначаються високими здобутками як у науковій, так у професійній сферах, крім того, майже абсолютна більшість із спогадів про студентські роки згадує лише позитивні.

ВИСНОВКИ

1. Були проаналізовані найбільш запитувані навички, серед яких основним виділяють проєктний менеджмент (58%) вміння швидко пристосовуватись до змін (32%) та управління поставками та управління якістю (по 23% обидва).

Аналізуючи сучасні виклики до майбутніх фахівців-менеджерів за основу було взято дослідження Кінкейда 1994 року. Було заявлено, що перед менеджером постають:

- короткострокові - переосмислення стандартизованого управління об'єктами та спрямування уваги на досвід, соціальну стійкість та добробут;
- середньострокові - структурні зміни, які менеджер повинен вміти трансформувати у нові практичні знання;
- довгострокові виклики - необхідність постійного вдосконалення.

2. З 1996 року, коли відбувся перший вступ на спеціальність "Менеджмент" на географічному факультеті відбулося 24 випуска бакалаврів, 17 випусків спеціалістів та 20 випусків магістрів денної форми навчання. Сумарно видано 1315 дипломів за всіма рівнями вищої освіти.

Нами було виокремлено 6 етапів становлення колективу менеджерів.

I етап. 1996-2001 роки - перші випуски менеджерів;

II етап. 2002-2006 роки - етап зростання;

III етап. 2007-2011 роки - найбільш результативний період випуску менеджерів;

IV етап. 2012-2016 роки - етап спаду;

V етап. 2017-2021 роки - відміна рівня вищої освіти "спеціаліста" і відповідний спад випускників;

VI етап. 2022-2023 роки - сучасний стан.

Всього, за освітніми рівнями було випущено 778 бакалаврів, 323 спеціаліста та 214 магістрів.

3. В результаті дослідження було проведено анкетування 75 випускників-менеджерів географічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, що отримали свої дипломи з 2001 по 2023 роки, серед них 49,3% магістрів, 32% спеціалістів та 18,7% бакалаврів.

Нами було визначено яких саме знань та практичних навичок не вистачало колишнім студентам-менеджерам, що потім знадобились у професійній діяльності, а саме практичні навички, поглиблене вивчення іноземних мов, та співпраця із представниками бізнесу.

Крім того, були відзначені і здобутки випускників:

- 14 успішно захищених кандидатських дисертацій;
- 12 випускників з високими управлінськими посадами;
- 17 успішних менеджерів
- 20 видатних представників власного бізнесу та туристичної сфери.

Як результат важкого труда та плідної співпраці кожного з викладачів географічного факультету, маємо 97% задоволених випускників, що згадують свої студентські роки лише з позитивними емоціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архів та матеріали Відділу кадрів Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича (1996-2023)
2. Вартість бакалаври магістри. Веб-сайт : Приймальна комісія. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. URL: https://vstup.knu.ua/images/2023/%D0%92%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%80%D0%B8_%D0%BC%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B8_1.pdf (дата звернення: 29.11.2023)
3. Вартість навчання (бакалаврат). Веб-сайт : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. URL: https://www.chnu.edu.ua/media/n4gafonx/bak_povn_2023.pdf (дата звернення: 29.11.2023)
4. Вступ: інформація для вступників. Веб-сайт: ПРИЙМАЛЬНА КОМІСІЯ. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. URL: <https://admission.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/6/2023/05/vartist-navchannia-bakalavru-2023.pdf> (дата звернення: 29.11.2023)
5. Вступнику. Веб-сайт : Національний університет "Львівська політехніка". URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/456/vartist-navchannya-denn.pdf> (дата звернення: 29.11.2023)
6. ЗВО (ВНЗ) України. Веб-сайт : Abiturients.info. URL: <https://abiturients.info/uk/university> (дата звернення: 29.11.2023)
7. Кісьолек А., Бондаренко Ю.Г., Огінок С.В. Порівняльний аналіз популярності українських закладів вищої освіти в інтернеті. *Економіка та суспільство*. 2021. №24. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-14>

8. Міграція в Україні: наскільки проблема масштабна? Радіо Свобода : веб-сайт.
URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/donbas-realii--mihracija/29826553.html>
(дата звернення 05.06.2022)
9. Народжуваність в Україні через війну наближається до світового антирекорду – WSJ. Веб-сайт : Журнал Forbes Ukraine. URL:
<https://forbes.ua/news/narodzhuvanist-v-ukraini-cherez-viynu-nablizhaetsya-do-svitovogo-antirekordu-wsj-25092023-16220> (дата звернення: 30.11.2023)
10. Основною країною призначення для міграції українців є Польща - MOM. Interfax - Україна : веб-сайт. URL:
<https://ua.interfax.com.ua/news/economic/776333.html> (дата звернення 05.06.2022)
11. Платні послуги університету. Веб-сайт : Львівський університет. URL:
<http://payservices.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/04/Bakalavr-2023-2024-n.r.pdf> (дата звернення: 29.11.2023)
12. Презентовано рейтинг вишів «ТОП-200 Україна 2023». Веб-сайт : ОСВІТА.UA. URL: <https://osvita.ua/vnz/rating/89412/> (дата звернення: 23.11.2023)
13. ПРО КОМПАНІЮ. Веб-сайт : Travel Study Work. URL:
<https://travelstudywork.com.ua/#services> (дата звернення: 02.12.2023)
14. Руденко В. П., Підгірна В. Н., Наконечний К.П. та ін. Менеджмент туристичної індустрії. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. 2023. 384 с..
15. Руденко В., Куцак Ю., Хникіна М. Випускники-менеджери географічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича : чверть століття освітньо-наукової співпраці. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2022. №838. С. 47-60.

16. Україна – на 8 місці у світі за кількістю емігрантів. Українська правда : веб-сайт. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2021/12/18/7317883/> (дата звернення 05.06.2022)
17. Чайка І. Аналіз українського ринку вищої освіти. *Галицький економічний вісник*. 2020. №1 (62). С. 91-101. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/62/793.pdf>
18. Чернівецький національний університет. Веб-сайт : Google Trends. URL: <https://trends.google.com/trends/explore?date=all&geo=UA&q=%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82&hl=uk> (дата звернення: 29.11.2023)
19. Щербак І. Оглядний аналіз провідних університетів за світовими і національними рейтингами. *Освітні обрії*. 2020. №2(51). С. 33-36. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/obrii/article/view/4826/5276>
20. Alan R. Dennis, Monica J. Garfield. The Adoption and Use of GSS in Project Teams: Toward More Participative Processes and Outcomes. *MIS Quarterly*. 2003. №27. С. 289-323. URL: <https://www.jstor.org/stable/30036532>
21. Boeing CEO: Over 80% of the world has never taken a flight. We're leveraging that for growth. Веб-сайт : CNBC. URL: <https://www.cnbc.com/2017/12/07/boeing-ceo-80-percent-of-people-never-flown-for-us-that-means-growth.html> (дата звернення: 02.12.2023)
22. Briggs L. Program Management and Organisational Change: New Directions for Implementation. *Improving Implementation: Organisational Change and Project Management*. 2007. С. 123-132. URL: <https://www.jstor.org/stable/j.ctt24h3mc.16>

23. Dia Bandaly, Ahmet Satir, Yasemin Kahyaoglu, Latha Shanker. Supply chain risk management — I: Conceptualization, framework and planning process. *Risk Management*. 2012. №4. С. 249-271. URL: <https://www.jstor.org/stable/23351512>
24. Espey M. Valuing Teams: What Influences Student Attitudes? *NACTA Journal*. Березень 2010. №1. С. 31-40. URL: <https://www.jstor.org/stable/nactajournal.54.1.31>
25. Future of the Facilities Management profession. Веб-сайт : ResearchGate. URL: https://www.researchgate.net/publication/370627880_Future_of_the_Facilities_Management_profession
26. Kincaid, D. Integrated facility management Facilities. 1994. №12(8). С. 20-23. URL: <https://www.deepdyve.com/lp/emerald-publishing/integrated-facility-management-1uNi0fMsKQ>
27. MORGEN JOHANSEN, DANIEL P. HAWES. THE EFFECT OF THE TASKS MIDDLE MANAGERS PERFORM ON ORGANIZATIONAL PERFORMANCE. *Public Administration Quarterly*. 2016. №3. С. 589-616. URL: <https://www.jstor.org/stable/24772883>
28. Recognition of Project Manager Profession. Веб-сайт : ResearchGate. URL: https://www.researchgate.net/publication/215532702_Recognition_of_Project_Manager_Profession
29. Transformation of the Business Process Manager Profession in Poland: The Impact of Digital Technologies. Веб-сайт : ResearchGate. URL: https://www.researchgate.net/publication/356996758_Transformation_of_the_Business_Process_Manager_Profession_in_Poland_The_Impact_of_Digital_Technologies
30. Webometrics-2023: інтернет-рейтинг українських вишів. Веб-сайт : ОСВІТА.UA. URL: <https://osvita.ua/vnz/rating/89718/> (дата звернення: 23.11.2023)

31. Wolfgang Weiszegger. Management Strategy, Policy, and Compliance. *Implementing the UN Management Reform: Progress and Implications for Peace Operations*. 2020. C. 8-12. URL: <https://www.jstor.org/stable/resrep26642.7>

ДОДАТКИ

База даних випускників за освітнім рівнем по спеціальності «Менеджмент» на географічному факультеті Чернівецького національного університету імені Юрія (2000-2023 роки)

Табл. А.1

<u>Спеціалізація</u>	<u>Освітній рівень</u>	<u>Кількість студентів</u>
2000		
Менеджмент	Бакалавр	29
Всього: 29		
2001		
Менеджмент	Магістр	6
Менеджмент	Спеціаліст	23
Менеджмент	Бакалавр	28
Всього: 57		
2002		
Менеджмент	Магістр	6
Менеджмент	Спеціаліст	19
Менеджмент організацій	Бакалавр	29
Всього: 54		
2003		
Менеджмент організацій	Магістр	3
Менеджмент організацій	Спеціаліст	24
Менеджмент організацій	Бакалавр	19
Всього: 46		
2004		

Менеджмент організацій	Магістр	6
Менеджмент організацій	Спеціаліст	13
Менеджмент організацій	Бакалавр	21
Всього: 40		
2005		
Менеджмент організацій	Магістр	6
Менеджмент організацій	Спеціаліст	13
Менеджмент організацій	Бакалавр	35
Всього: 54		
2006		
Менеджмент організацій	Магістр	7
Менеджмент організацій	Спеціаліст	24
Менеджмент організацій	Бакалавр	49
Всього: 80		
2007		
Менеджмент організацій	Магістр	13
Менеджмент організацій	Спеціаліст	29
Менеджмент організацій	Бакалавр	48
Всього: 90		
2008		
Менеджмент організацій	Магістр	13
Менеджмент організацій	Спеціаліст	24
Менеджмент організацій	Бакалавр	40
Всього: 77		
2009		
Менеджмент організацій	Магістр	17

Менеджмент організацій	Спеціаліст	23
Менеджмент організацій	Бакалавр	62
Всього: 102		
2010		
Менеджмент організацій	Магістр	25
Менеджмент організацій	Спеціаліст	28
Менеджмент	Бакалавр	64
Всього: 117		
2011		
Менеджмент організацій	Магістр	24
Менеджмент організацій	Спеціаліст	25
Менеджмент	Бакалавр	59
Всього: 108		
2012		
Менеджмент організацій і адміністрування	Магістр	16
Менеджмент організацій і адміністрування	Спеціаліст	24
Менеджмент	Бакалавр	57
Всього: 97		
2013		
Менеджмент організацій і адміністрування	Магістр	15
Менеджмент організацій і адміністрування	Спеціаліст	19
Менеджмент	Бакалавр	51

Всього: 85		
2014		
Менеджмент природоохоронної діяльності	Магістр	0
Менеджмент природоохоронної діяльності	Спеціаліст	15
Менеджмент	Бакалавр	23
Всього: 38		
2015		
Менеджмент природоохоронної діяльності	Магістр	9
Менеджмент природоохоронної діяльності	Спеціаліст	6
Менеджмент	Бакалавр	22
Всього: 37		
2016		
Менеджмент природоохоронної діяльності	Магістр	0
Менеджмент природоохоронної діяльності	Спеціаліст	11
Менеджмент	Бакалавр	21

Всього: 32		
2017		
Менеджмент природоохоронної діяльності	Магістр	3
Менеджмент туристичної індустрії	Спеціаліст	3
Менеджмент	Бакалавр	15
Всього: 21		
2018		
Менеджмент туристичної індустрії	Магістр	18
Менеджмент	Бакалавр	19
Всього: 37		
2019		
Менеджмент туристичної індустрії	Магістр	12
Менеджмент	Бакалавр	21
Всього: 33		
2020		
Менеджмент туристичної індустрії	Магістр	6
Менеджмент туристичної індустрії	Бакалавр	16
Всього: 22		
2021		

Менеджмент туристичної індустрії	Магістр	5
Менеджмент туристичної індустрії	Бакалавр	21
Всього: 26		
2022		
Менеджмент туристичної індустрії	Магістр	4
Менеджмент туристичної індустрії	Бакалавр	19
Всього: 23		
2023		
Менеджмент туристичної індустрії	Бакалавр	10
Всього: 10		

Випускники-менеджери географічного факультету ЧНУ ім. Ю.Федьковича за
різними показниками

Табл. Б.1

Кількість випускників-менеджерів за типом диплому (2000-2023 р.р.)

Рік	Диплом з відзнакою			Звичайний диплом		
	Магістр	Спеціаліст	Бакалавр	Магістр	Спеціаліст	Бакалавр
2000	-	-	-	-	-	-
2001	5	3	5	1	20	23
2002	6	1	9	0	18	20
2003	3	5	5	0	19	14
2004	5	0	7	1	13	14
2005	6	1	11	0	12	24
2006	7	4	13	0	20	36
2007	6	4	17	7	25	31
2008	10	5	13	3	19	27
2009	8	5	9	9	18	53
2010	8	1	4	17	27	60
2011	4	0	13	20	25	46
2012	6	3	8	10	21	49
2013	7	1	3	8	18	48
2014	0	2	1	0	13	22
2015	0	0	1	9	6	21

2016	0	0	0	0	11	21
2017	0	0	1	3	3	14
2018	5	-	1	13	-	18
2019	2	-	3	10	-	18
2020	1	-	3	5	-	13
2021	1	-	-	4	-	-
2022	2	-	-	17	-	-
2023	-	-	-	-	-	-

Табл. Б.2

Кількість випусників-менеджерів за статтю (2000-2023 р.р.)

Рік	Чоловіки			Сума	Жінки			Сума
	Магістри	Спеціалісти	Бакалаври		Магістри	Спеціалісти	Бакалаври	
2000	-	-	18	18	-	-	11	11
2001	2	16	13	31	4	7	15	26
2002	2	9	21	32	4	10	8	22
2003	1	19	7	27	2	5	12	19
2004	3	4	8	15	3	9	13	25
2005	1	5	23	29	5	8	12	25
2006	3	17	26	46	4	7	23	34
2007	5	18	26	49	8	11	22	41
2008	3	19	15	37	10	5	25	40
2009	3	11	26	40	14	12	36	62
2010	6	17	19	42	19	11	45	75
2011	4	15	15	34	20	10	44	74
2012	4	7	17	28	12	17	40	69
2013	3	7	15	25	12	12	36	60
2014	0	8	7	15	0	7	16	23
2015	2	2	9	13	7	4	13	24
2016	0	5	9	14	0	6	12	18
2017	1	2	4	7	2	1	11	14
2018	6	-	11	17	12	-	8	20
2019	9	-	9	18	3	-	12	15
2020	4	-	4	8	2	-	12	14
2021	1	-	9	10	4	-	12	16

2022	2	-	7	9	2	-	12	14	
2023	2	-	-	2	-	-	8	8	
		Всього чоловіків:			566	Всього жінок:			749

Табл. Б.3

Кількість випусників за продовженням навчання за спеціальністю
«Менеджмент» на географічному факультеті ЧНУ імені Юрія Федьковича
(2000-2023 р.р.)

Рік	Бакалаври					Магістри/спеціалісти				
	Продовжили навчання на денній		Перейшли на заочну форму		Не продовжували навчання на менеджменті	Перейшли з денної форми	Перейшли із заочної форми		Перейшли з іншої спеціальності	
	Магістр	Спеціаліст	Магістр	Спеціаліст			Магістри	Спеціалісти	Магістри	Спеціалісти
2000	6	23	0	0	0	-	-	-	-	-
2001	6	19	0	1	2	29	0	0	0	0
2002	3	24	1	1	0	25	0	0	0	0
2003	6	13	0	0	0	27	0	0	0	0
2004	6	14	0	0	1	19	0	0	0	0
2005	7	23	0	2	2	20	0	0	0	0
2006	12	26	0	2	9	30	0	1	0	0
2007	14	24	5	5	0	38	0	0	1	3
2008	15	21	2	0	2	37	0	0	0	0
2009	25	27	2	2	6	38	0	0	0	2
2010	22	25	7	6	4	52	0	1	0	0
2011	15	24	5	11	4	47	2	0	0	0
2012	15	19	6	9	8	40	0	0	0	0

2013	0	15	9	13	14	34	0	0	0	0
2014	9	4	3	0	7	15	-	0	-	0
2015	3	9	2	0	8	13	0	2	0	0
2016	7	3	-	1	10	9	-	0	-	2
2017	7	0	0	0	8	6	0	0	0	0
2018	8	0	2	-	9	14	0	-	4	-
2019	4	0	4	-	13	8	0	-	4	-
2020	4	-	0	-	12	4	0	-	2	-
2021	2	-	-	-	19	4	0	-	1	-
2022	9	-	0	-	10	2	0	-	2	-

